

Interreg

(Ko-)finanziert von
der Europäischen Union
(Mede) gefinancierd
door de Europese Unie

Deutschland – Nederland

Samenwerkingsprogramma 2021-2027

Samenwerkingsprogramma 2021-2027

Versie 2.0

CCI	2021TC16RFCB022	
Titel	Samenwerkingsprogramma 2021-2027 Interreg Deutschland-Nederland	
Versie	2.0	
Eerste jaar	2021	
Laatste jaar	2027	
Subsidiabel vanaf	01-01-2021	
Subsidiabel tot	31-12-2029	
Nummer besluit Commissie		
Datum besluit Commissie		
Nummer wijzigingsbesluit lidstaat		
Datum wijzigingsbesluit lidstaat		
Datum inwerkingtreding wijzigingsbesluit lidstaat		
Onder het samenwerkingsprogramma vallende NUTS-regio's	DE941 Stadt Delmenhorst DE942 Emden, Kreisfreie Stadt DE943 Stadt Oldenburg DE944 Osnabrück, Kreisfreie Stadt DE945 Stadt Wilhelmshaven DE946 Ammerland DE947 Aurich DE948 Cloppenburg DE949 Emsland DE94A Friesland (D) DE94B Grafschaft Bentheim DE94C Leer DE94D Landkreis Oldenburg DE94E Osnabrück, Landkreis DE94F Landkreis Vechta DE94G Landkreis Wesermarsch DE94H Wittmund DEA11 Stadt Düsseldorf DEA12 Duisburg, Kreisfreie Stadt DEA14 Krefeld, Kreisfreie Stadt DEA15 Mönchengladbach, Kreisfr. Stadt DEA1B Kleve DEA1D Rhein-Kreis Neuss DEA1E Viersen DEA1F Wesel DEA33 Münster, Kreisfreie Stadt	DEA34 Borken DEA35 Coesfeld DEA37 Steinfurt DEA38 Warendorf NL111 Oost-Groningen NL112 Delfzijl en omgeving NL113 Overig Groningen NL124 Noord-Friesland NL125 Zuidwest-Friesland NL126 Zuidoost-Friesland NL131 Noord-Drenthe NL132 Zuidoost-Drenthe NL133 Zuidwest-Drenthe NL211 Noord-Overijssel NL212 Zuidwest-Overijssel NL213 Twente NL221 Veluwe NL224 Zuidwest-Gelderland NL225 Achterhoek NL226 Arnhem/Nijmegen NL230 Flevoland NL413 Noordoost-Noord-Brabant NL414 Zuidoost Noord-Brabant NL421 Noord-Limburg NL422 Midden-Limburg
Onderdeel	Interreg-A	

1. Gezamenlijke programmastrategie: belangrijkste ontwikkelingsproblemen en beleidsreacties

1.1. Programmagebied

Het programmagebied van Interreg Deutschland-Nederland is in de loop van de 30-jarige geschiedenis van Interreg regelmatig aangepast aan de ontwikkelingen op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking en heeft zich hierdoor ontwikkeld tot een samenhangend gebied waar effectieve grensoverschrijdende samenwerking plaatsvindt. De partners van het programma hechten er veel waarde aan dat de bestaande verbindingen, netwerken en connecties blijven bijdragen aan een actieve economische, sociale en territoriale ontwikkeling van het programmagebied in Interreg VI.

Het totale gebied heeft een omvang van 47.380 km² en wordt van noord naar zuid gedeeld door de landsgrens tussen Duitsland en Nederland. Het Nederlandse deel van het programmagebied heeft een oppervlakte van 22.266 km² en de oppervlakte van het Duitse deel bedraagt 25.114 km². Het programmagebied bestaat uit 51 NUTS-III gebieden, waarvan 21 Nederlandse en 30 Duitse. De gemiddelde bevolkingsdichtheid bedraagt 307 inwoners per km², met grote verschillen tussen verschillende delen van het programmagebied.

Het programmagebied is gunstig en centraal gepositioneerd in de delta van enkele grote watersystemen, midden in het Noordwest-Europees economisch kerngebied. De economie van het programmagebied heeft een sterk open karakter, met sterke onderlinge verwevenheid en intensieve economische samenwerking en vervoersbewegingen tussen de regio's.

Kenmerk van het programmagebied is dat het overwegend vlak is. Ondanks het vlakke landschap is het programmagebied landschappelijk gezien behoorlijk divers van karakter, met een afwisseling van uitgesproken open gebieden met weinig bebouwing (met name in het noorden) tot aan sterk verstedelijkte gebieden. Het zuidelijk deel van het programmagebied is meer verstedelijkt dan het noordelijk deel. Er zijn uitgestrekte landelijke gebieden, nog meer aan de Duitse zijde van de grens dan aan de Nederlandse zijde. In de landelijke regio's heeft de grootste stad een verzorgende functie voor een relatief groot omringend gebied. De gebieden dicht bij de landsgrens zijn gemiddeld het meest ruraal van karakter. In bijlage 1 vindt u een uitgebreide beschrijving van het programmagebied, als onderdeel van de strategische analyse.

1.2. Gezamenlijke programmastrategie: Samenvatting van de belangrijkste gemeenschappelijke problemen, rekening houdend met economische, sociale en territoriale verschillen en ongelijkheden, gezamenlijke investeringsbehoeften, en complementariteit en synergieën met andere financieringsprogramma's en -instrumenten, geleerde lessen uit ervaringen uit het verleden en macroregionale strategieën en zeebekkenstrategieën, indien het programmagebied geheel of gedeeltelijk door een of meer strategieën wordt gedekt. Referentie: artikel 17, lid 3, punt b), artikel 17, lid 9, punt b)

Grensoverschrijdende samenwerking in het kader van Interreg heeft in de Nederlands-Duitse grensregio een lange traditie. Langs de Duits-Nederlandse grens is met de oprichting van de Euregio's (vanaf 1958) en met de uitvoering van meerdere Interreg-programma's vanaf 1989 een traditie van grensoverschrijdende samenwerking gegroeid. Tussen Duitsland en Nederland hebben consultaties

plaatsgevonden, zowel op nationaal als regionaal niveau en zijn vele akkoorden en overeenkomsten gesloten en gemeenschappelijke verklaringen opgesteld, waarin afspraken zijn gemaakt over samenwerking op onderwerpen als klimaatbescherming, milieu, natuurbescherming, economie, onderwijs, wetenschap, arbeidsmarkt en binnenlandse veiligheid en justitie. Voorbeelden hiervan zijn onder andere: Strategie Noord (een grensoverschrijdende strategie opgesteld door de noordelijke Nederlandse provincies en de regio Weser-Ems in Duitsland) en de structurele financiering van de GrensInfoPunten langs de Duits-Nederlandse grens.

In de loop der jaren zijn tal van initiatieven ontstaan om de grensoverschrijdende samenwerking te concretiseren. De regio's hebben daarin een grote rol gespeeld en zullen die rol ook blijven vervullen. Op diverse ambtelijke en bestuurlijke niveaus zijn werkgroepen ingesteld op vele beleidsterreinen. Daarnaast zijn er ook sectorale initiatieven, al dan niet met participatie van intermediaire organisaties, actoren uit het maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven. Als concrete voorbeelden van initiatieven kunnen GROS, de grenslandconferentie, het afstemmen van Smart Specialisation strategieën, vertaling van missiegedreven innovatiebeleid naar de grensregio, de GrensInfoPunten, het opstellen van samenwerkingsagenda's en samenwerking tussen het bedrijfsleven (mkb) worden benoemd, maar ook periodieke ontmoetingen tussen bestuurders aan weerszijden van de grens. Dit alles heeft bijgedragen aan versterking van de innovatiekracht, wederzijdse samenwerking en aan de vermindering van de barrièrewerking van de grens.

Fysieke obstakels en toegankelijkheid zijn over het algemeen geen issue langs de Duits-Nederlandse grens en culturele obstakels zijn minder aanwezig in vergelijking tot het EU-gemiddelde. Niettemin wordt bij de initiatieven die er zijn steeds opnieuw bevestigd dat verschillen op het gebied van rechtssystemen, publieke en private dienstverlening, onderwijs, arbeidsmarkt en cultuur hun weerslag hebben en grensoverschrijdende samenwerking niet eenvoudig maken. Ondanks tientallen jaren van Europese grensoverschrijdende samenwerking en het wegvallen van grenscontroles, veroorzaakt de Duits-Nederlandse landsgrens ook anno 2021 nog barrières en blijft een deel van het beschikbare (economische) potentieel hierdoor onbenut. Deze barrières zijn bijvoorbeeld zichtbaar op het gebied van taal, juridische verschillen en (arbeids)cultuurverschillen.

Om deze barrières te slechten is het noodzakelijk om te blijven investeren in een duurzame samenwerkingsrelatie met de burens en uit te gaan van een toekomstgerichte grensoverschrijdende samenwerkingsagenda, die zich nadrukkelijk richt op het wegnemen van resterende hardnekkige grensoverschrijdende belemmeringen en het versterken van de economische positie van de grensregio door in te zetten op gezamenlijke kansen in het programmagebied.

Strategische analyse van het programmagebied

Net als in de huidige subsidieperiode, acht de Europese Commissie bij de tenuitvoerlegging van haar doelstellingen in de nieuwe subsidieperiode 2021-2027 het van belang dat een strategisch principe wordt gevolgd. De programma's moeten zich concentreren op een strategiekeuze bij het selecteren van prioriteiten en voornemens. Als basis hiervoor hebben de 15 partners een strategische analyse van het gebied laten uitvoeren. In deze analyse is het programmagebied grondig onderzocht en zijn zowel karakteristieke kenmerken van het gehele gebied als specifieke bijzondere kenmerken van deelregio's benoemd.

De analyse is uitgevoerd van november 2018 tot en met november 2019 door het consortium ERAC/MCON. De rapportage is als bijlage bij dit programma gevoegd. In deze analyse is het programmagebied van Interreg Deutschland-Nederland op verschillende vlakken onder de loep genomen, zoals demografie, samenwerkingstraditie, economie en maatschappij, en is teruggeblikt op INTERREG V.

De keuzes in de programmastrategie komen voort uit deze gebiedsanalyse. Gedurende de verdere voorbereiding (zie hoofdstuk 4) hebben zich nieuwe ontwikkelingen en voortschrijdende inzichten voorgedaan, bijvoorbeeld de COVID19-pandemie en nieuwe Europese regelgeving. In voortdurende interactie met actualiteiten hebben de programmapartners hun keuzes hierop waar nodig aangepast.

Economische, sociale en territoriale uitdagingen in het Nederlands-Duitse programmagebied

Voor de nieuwe programmaperiode 2021-2027 zal de grensregio opnieuw worden geconfronteerd met de uitdaging om voor de komende jaren op behoeften gebaseerde prioriteiten en doelstellingen vast te stellen die een zo succesvol mogelijke ontwikkeling van het programmagebied faciliteren. Het is belangrijk om toekomstige grensoverschrijdende activiteiten niet aan het toeval over te laten, maar om duidelijk te zijn over de thematische gebieden waarop de verdere ontwikkeling van het programmagebied moet plaatsvinden en waar een toegevoegde waarde kan worden bereikt. Deze thema's zullen dan speciale ondersteuning krijgen met behulp van Interreg. Welke thema's dit zijn, en hoe tot deze keuze is gekomen zal duidelijk gemaakt worden in hoofdstuk 1.3, waar de gekozen beleidsdoelstellingen en specifieke doelstellingen weergegeven en onderbouwd worden.

Het voorliggende samenwerkingsprogramma Interreg VI Deutschland-Nederland is een vertaling van de Europese doelstellingen naar de kansen en uitdagingen van de Nederlands-Duitse grensregio. Het is de gezamenlijke strategie van de 15 Interreg-partners om essentiële ontwikkelingen in de regio in de komende zeven jaar tot stand te brengen en koers te zetten naar de grensoverschrijdende ontwikkeling van de Nederlands-Duitse grensregio tot een van de meest intelligente, duurzame en inclusieve topregio's van Europa.

De strategische analyse heeft allereerst geleid tot onderstaande uitgangspunten bij de keuze voor prioriteiten en doelstellingen in Interreg VI:

- zich richten op de bijzondere sterke en potentiële punten van het programmagebied,
- anticiperen op toekomstige grensoverschrijdende uitdagingen,
- de uitdagingen in het programmagebied aangaan,
- zijn afgestemd op de behoeften van de actoren en personen in het programmagebied,
- succesvolle ontwikkelingen uit INTERREG V oppakken en naar een hoger kwaliteitsniveau tillen,
- veel en nieuwe actoren aantrekken voor grensoverschrijdende samenwerking en hen bij de uitvoering ervan betrekken.

Inhoudelijk benoemt de strategische analyse als uitdagingen voor het programmagebied de klimaatadaptatie, klimaatmitigatie, het innovatievermogen, de leefbaarheid en samenwerking in het

Duits-Nederlandse programmagebied. Daarbinnen vormen grensoverschrijdende belemmeringen op de arbeidsmarkt, gezondheidszorg, vervoersverbindingen, onderwijsfaciliteiten en taalgebruik knelpunten. De verschillende transitie, van fossiel naar hernieuwbare energie (klimaat), van lineair naar circulair (economie) en van interventie naar preventie (leefbaarheid) zijn van belang. Ook de coronacrisis, die vanaf het voorjaar van 2020 ons programmagebied raakt biedt de nodige uitdaging. Een nieuwe manier van samenwerking ontstaat, waarbij het fysiek samenwerken vaak niet mogelijk is. Er zal per onderwerp moeten worden ingezet op het bij elkaar brengen van relevante actoren op alle niveau's, om samen actief te zoeken naar manieren om de geïdentificeerde belemmeringen te verminderen of te vergemakkelijken om het potentieel te benutten.

Ook al heeft het Duits-Nederlandse programmagebied zich ontwikkeld tot een welvarende regio in Europa, de huidige sociaal-economische situatie stelt zowel bedrijven als burgers in het programmagebied voor allerlei nieuwe uitdagingen. Enerzijds houden deze uitdagingen verband met de aanpassing aan de opwarming van de aarde, de bescherming van het klimaat en het gebruik van het innovatiepotentieel. Aan de andere kant houden ze verband met de kwaliteit van het leven en de samenwerking in het Duits-Nederlandse programmagebied. Uitdagingen die vragen om deskundige oplossingen die van belang zijn voor de samenleving als geheel. Binnen voorgaande kaders hebben de betrokken partners de inhoudelijke strategie van het nieuwe programma bepaald.

Regionale en nationale behoeften in verbinding met actuele vraagstukken

Verschillende regio's in het programmagebied hebben eigen regionale, nationale en grensoverschrijdende (innovatie)strategieën opgesteld. Bijvoorbeeld de specialisatiestrategieën van de EFRO-programmagebieden en de regionale strategieën van partnerregio's.

In deze (innovatie)strategieën geeft elke regio aan op welke kennis- innovatie en maatschappelijke thema's of sectoren/clusters ze sterk is en zich in de toekomst verder wil specialiseren. In de (innovatie)strategieën van de verschillende Interreg-partners ligt de nadruk op het aanbrengen van focus op specifiek belangrijke sectoren die zich bijzonder goed voor een grensoverschrijdende aanpak lenen (en de cross-overs tussen deze sectoren), op innovatiekansen die voortkomen uit transitie en op het verbinden van belangrijke sectoren aan actuele maatschappelijke vraagstukken. Uit deze strategieën blijkt een aantal thema's/sectoren overkoepelend prioritair en kansrijk voor de Duits-Nederlandse grensregio bestaat. Deze focusthema's zijn: High Tech Systems and Materials (HTSM), Agro & Food, Energie & Klimaat, Health & Care en Integratie, onderwijs & arbeidsmarkt.

Naast de strategieën op economie en op grensoverschrijdende samenwerking, werken de partners in het programmagebied samen op het gebied van de energietransitie, rampenpreventie en -bestrijding, arbeidsmarkt en openbaar bestuur. Bijvoorbeeld ten aanzien van veen- en bosbranden, wateroverlast en grensoverschrijdende voorzieningen voor vacatures, zorg en openbare orde.

Ten aanzien van het innovatievermogen van de regio blijkt uit de strategieën een brede scope aan sterke sectoren. Het programma richt zich daarin dan ook niet op specifieke sectoren. Verwacht mag worden dat de meeste projecten zullen plaatsvinden binnen de kansrijke sectoren uit de verschillende regionale innovatiestrategieën, maar het programma is daartoe niet beperkt. Het programma focust

zich op de meerwaarde van grensoverschrijdende innovatie door samenwerkingen tussen het mkb en met andere partijen aan weerszijden van de grens.

De arbeidsmarkt is in toenemende mate mobiel en digitaal. Grensoverschrijdend is er een behoefte aan verbetering van vaardigheden om daarin te functioneren. Dit betreft van oudsher talenkennis, maar actueel juist ook nieuwe competenties voor de digitale economie, voor de beroepen in de energietransitie, etc. De regionale strategieën benoemen het knelpunt van een competente beroepsbevolking, waarin voldoende en juist opgeleide mensen beschikbaar zijn voor de vacatures in de grensregio. Dit tekort heerst in vele sectoren zoals de gezondheidssector, de agrarische sector en de technische sector. De sectoren waarin een tekort bestaat zullen met voorrang behandeld worden bij de selectie van projecten.

De klimaatopgave in het programmagebied biedt de partnerregio's complementaire en synergetische kansen waar de ambitieuze plannen van lidstaten elkaar ontmoeten. Het Duits-Nederlandse programmagebied kenmerkt zich door een complex netwerk van natuur- en watersystemen ingebed in zowel stedelijke als rurale gebieden. Klimaatverandering zorgt ervoor dat deze gebieden steeds kwetsbaarder zijn voor bijvoorbeeld extreme weersomstandigheden. Deze klimaatuitdaging is bij uitstek een thema dat zich niet aan de nationale grenzen houdt. Ook decentrale overheden en overige instanties realiseren zich dat. Zo is er in april 2021 nog een intentieverklaring getekend op het gebied van klimaatadaptatie tussen drie Nederlandse waterschappen en drie Duitse Kreise. Dit bevestigt de gemeenschappelijke wil tot samenwerking op dit gebied. Bovendien draag het bij aan de doelstellingen van de Europese Green Deal en *Sustainable Development Goal 13* (klimaatactie). Binnen de klimaatopgave focust het programma zich op specifieke doelstellingen die zich het best grensoverschrijdend laten aanpakken. Dit zijn de uitdagingen die in mindere mate zijn gebonden aan nationale wet- en regelgeving, of aan specifieke locaties.

Een meer gedetailleerd overzicht van de onderliggende strategieën in het programmagebied is als bijlage bij dit programma opgenomen.

Gezamenlijke investeringsbehoeften

De programmapartners richten de investeringen uit het programma op de volgende uitdagingen op economisch, sociaal en territoriaal vlak, waarop door de partners interventies uit het programma als bijzonder relevant voor de grensregio zijn aangemerkt:

We creëren een sterke, concurrerende en duurzame economie in de grensregio. Het is onze missie om de uitstekende concurrentiepositie van de Duits-Nederlandse grensregio in Europa te benutten en te versterken door een bestendige economie en digitalisering te bevorderen. Daartoe moeten met name de innovaties in het midden- en kleinbedrijf worden gestimuleerd en moet de digitale structuur worden versterkt. De mkb-structuur moet in de hele regio beschermd en versterkt worden.

We bereiken een schonere omgeving voor toekomstige generaties door de energietransitie te blijven bevorderen. Dit vereist nieuwe technologieën en innovaties. Deze technologieën en innovaties versterken het concurrentievermogen van de regio, maar zijn ook essentieel voor de ontwikkeling van

de grensregio naar een koolstofarme economie, die gericht is op het terugdringen van het energieverbruik.

We anticiperen op het veranderende klimaat en maken samen werk van klimaatadaptatie om het programmagebied veiliger, mooier en slimmer te maken. Dit vereist het agenderen en aanpakken van belangrijke en grensoverschrijdende klimaatrisico's waarvan wij ons in het programmagebied nog onvoldoende bewust zijn, maar die grote gevolgen kunnen hebben bijvoorbeeld voor de gezondheid en de economie. Tegelijkertijd vereist het de bescherming van natuurlijke hulpbronnen, zoals water en bodem.

Onze doelstelling op het gebied van een schonere omgeving houdt ook circulariteit in: het streven dat de waarde van producten, componenten en materialen zo lang mogelijk behouden blijft. Het doel is om de recycling op alle gebieden verder uit te breiden om tot een zo compleet mogelijke kringlooeconomie te komen. Binnen circulaire waardecreatie wordt meer dan voorheen rekening gehouden met andere vormen van waarde, namelijk een combinatie van maatschappelijke, ecologische en economische waarde.

Het doel is om een aantrekkelijk en leefbaar programmagebied te creëren voor alle generaties. Het programmagebied tussen Duitsland en Nederland wordt gekenmerkt door zowel dichtbevolkte gebieden als vele dunbevolkte landelijke gebieden en krimpgebieden. Het is onze missie om de heterogene uitdagingen als gevolg van de demografische ontwikkeling het hoofd te bieden. Zowel de steden als het platteland moeten aantrekkelijk en leefbaar blijven en de sociale integratie moet worden bevorderd. Nauwe samenwerking over de grens biedt grote mogelijkheden om problemen op het gebied van openbare veiligheid en rampenbestrijding aan te pakken. Het is ook belangrijk om succesvolle initiatieven en projecten op het gebied van cultuur en toerisme te delen. De samenwerking op alle bovengenoemde gebieden kan plaatsvinden op regionaal niveau, maar ook op lokaal niveau.

Wij zetten ons in voor het samen(-)groeien van het programmagebied. Ondanks de succesvolle Nederlands-Duitse integratie in de afgelopen decennia zijn er nog steeds grensoverschrijdende opgaven. Om deze opgaven op te lossen is het ook belangrijk om een grenzeloze arbeidsmarkt en een grenzeloze manier van denken te bevorderen. Daartoe moet de grensoverschrijdende mobiliteit worden verbeterd en moet het slechten van grensbarrières, bijvoorbeeld voor de toegang tot zorg of tot werk en opleiding, worden bevorderd. Er moet een inclusief programmagebied worden gecreëerd.

Het programma bevordert de projectontwikkeling binnen deze uitdagingen, waarbij de nadruk ligt op de kwaliteit van de uitgevoerde projecten. Er wordt gebruik gemaakt van de netwerken die in de voorgaande programma's zijn opgezet, aangevuld met nieuwe partners, en er wordt getracht de projectpartners uit het hele programmagebied te verbinden.

Ervaringen uit eerdere subsidieperiodes

In het verleden is met behulp van het Interreg-programma reeds een goede basis gelegd voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen Duitsland en Nederland. Er is een veelvoud aan ervaringen opgedaan met het ontwikkelen en implementeren van grensoverschrijdende projecten. Ervaringen die gekoesterd en gewaardeerd moeten worden. Het Interreg-programma heeft als vliegwiel gefungeerd

en daarmee structurele afspraken tussen regionale overheden gerealiseerd, zoals de grensoverschrijdende strategieën OP Noord, de Oost-Nederland – Münsterlandagenda en de structurele financiering van de GrensInfoPunten. Dit laat zien dat Interreg als een basis werkt en er middels deze basis gestreefd wordt naar een fundamentele en structurele samenwerking in de Duits-Nederlandse grensregio.

Uit de impact-evaluatie 2018-2019 van in het INTERREG V-programma komt naar voren dat met de ontwikkeling en versterking van grensoverschrijdende structuren en netwerken, de intensivering van grensoverschrijdende kennis- en technologieoverdracht, alsmede de totstandbrenging van duurzame samenwerkingsverbanden, als gevolg van grensoverschrijdende Interreg-projecten worden gestimuleerd, zowel voor direct als indirect betrokkenen bij de projecten. Een sterke kant van het programma is de getoonde flexibiliteit, wat leidde tot projecten met een divers karakter, zowel qua inhoud als qua samenstelling van partnerschappen. Ondanks het feit dat de vastgestelde subsidieprioriteiten duidelijk gericht waren op een aantal onderdelen, boden ze projectdeelnemers genoeg mogelijkheden de voor hen belangrijke inhoud centraal te stellen. Een volgende ronde van de *on-going* impact-evaluatie vindt in 2022 plaats.

In INTERREG V is zichtbaar opvolging gegeven aan één van de lessen uit INTERREG IV, de vereenvoudiging van projectaanvragen en van de administratieve vereisten voor projectuitvoerders. In INTERREG V zijn goede vereenvoudigingsstappen gezet, onder andere door de invoering van vaste tarieven voor de afrekening van de personeelskosten. Deze worden door alle betrokkenen (project- en programmapartners) als goed werkbaar en een duidelijke vereenvoudiging beoordeeld. De programmaevaluatie laat verder ook zien dat de samenwerking tussen organisaties die als partner betrokken zijn bij projecten goed functioneert. Sterker nog, er zijn meerdere nieuwe duurzame coalities gesmeed en samenwerkingen ontstaan, als gevolg van samenwerking in Interreg-projecten. Ook buiten de gefinancierde actoren worden de versterking van grensoverschrijdende netwerken en structuren, de intensivering van grensoverschrijdende kennis- en technologieoverdracht en de totstandbrenging van duurzame samenwerking binnen prioritaire as 1 effectief ondersteund. De samenwerking tussen partners binnen prioritaire as 2 is veelal duurzaam. Het merendeel van de leadpartners heeft eerder deelgenomen aan projecten. Dit is een indicatie dat deelname aan projecten veelal positief wordt ervaren, en daarom voor herhaling vatbaar is.

In de INTERREG V A-periode werd, op het gebied van innovatie, gebruik gemaakt van de zogenoemde 'strategische initiatieven' als nieuw instrument voor de programmaontwikkeling. De strategische initiatieven waren een vastgesteld thematisch kader om de werking van het programma in de voor het programmagebied bijzonder belangrijke sectoren te versterken. De strategische initiatieven zijn opgesteld door experts uit het bedrijfsleven, de wetenschap en de overheid. Ze beschrijven de belangrijkste uitdagingen, ontwikkelingen en grensoverschrijdende kansen van deze sectoren. Het instrument werd als positief beoordeeld en zal in het Interreg VI-programma daarom verbreed worden tot een thematische focus rondom de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen voor de Duits-Nederlandse grensregio.

Uit onder andere de programmaevaluatie, strategische analyse en de stakeholderconferenties is een aantal aanbevelingen voor de nieuwe programmaperiode af te leiden:

- Aanvraag- en goedkeuringsproces: Ook in de toekomst blijft het beheersen van de administratieve eisen en lasten een concreet aandachtspunt. Om ontmoediging voor (potentiële) aanvragers te voorkomen, kan het aanvraag- en goedkeuringsproces verder geoptimaliseerd worden. Daarom is het raadzaam om in de toekomst sterker in te zetten op een (nog) compacter aanvraag- en besluitvormingsproces. Doel hierbij is om het totale beoordelings- en besluitvormingsproces binnen 18 weken afgerond te hebben.
- Communicatie: Er is behoefte aan een groter wordend bewustzijn van het publiek over grensoverschrijdende mogelijkheden. Op dit verbeterpunt is ingezet middels een communicatiestrategie, dit punt wordt nader uitgewerkt in hoofdstuk 5.
- Projectpartners: Diverse stakeholders hebben gepleit voor meer inzicht in actieve projectpartners binnen het programma, als duidelijk is wie reeds bekend is met grensoverschrijdende samenwerking, wordt het maken van grensoverschrijdende partnerschappen makkelijker. Op dit moment zijn vooral ervaren lead partners betrokken bij projecten. Deze partners komen na uitvoering van projecten ook met nieuwe ideeën terug. Uitdaging is om ook voor de toekomst nieuwe organisaties die nog geen ervaring hebben met Interreg te activeren om tot deelname aan een Interreg-project te komen, onder andere door het inzetten van communicatie zoals hierboven beschreven.

Synergie en complementariteit met andere financieringsprogramma's en -instrumenten

De programmadoelstellingen bouwen voort op de bestaande structuren die bestaan in het Nederlands-Duitse programmagebied. De Europese Commissie stelt in haar Border Orientation Paper dat "grensoverschrijdende samenwerking veel breder is dan de Interreg-programma's". Het gebied kenmerkt zich door stevige overheidsstructuren en een traditie van grensoverschrijdende samenwerking, o.a. door de jarenlange ervaring van de Euregio's langs de grens en de uitvoering van meerdere Interreg-programma's.

De uitvoering van tal van grensoverschrijdende projecten op een breed aantal thema's heeft een stevige bijdrage geleverd aan het oplossen van grensoverschrijdende uitdagingen. Dit alles heeft bijgedragen tot het beter kennen van elkaar en aan de vermindering van de barrièrewerking van de grens. Er is een gedegen Interreg-structuur en reguliere samenwerking tussen overheden en het bedrijfsleven geïnstitutionaliseerd, waarmee grensoverschrijdende samenwerking actief wordt gestimuleerd en gefaciliteerd. De randvoorwaarden zijn aanwezig om voort te bouwen op de legitimiteit, ervaring en expertise van de bestaande samenwerkingsverbanden.

Interreg Deutschland-Nederland staat echter niet alleen in haar opgaven. Het programma past in een breder spectrum aan programma's en instrumenten. Om de meerwaarde van elke programma te waarborgen is een goede samenwerking tussen deze programma's en instrumenten van belang. Wanneer de programma's van de inhoud en focuspunten van elkaar op de hoogte zijn, kunnen synergieën ontstaan en complementariteiten benut worden. Want hoewel vele programma's gedeeltelijk aan dezelfde prioritaire assen werken als het Interreg Deutschland-Nederland programma, heeft elk programma haar eigen "unique selling points". Voor Interreg Deutschland-Nederland is dit het grensoverschrijdende karakter dat ieder project bezit. Interreg kan bijvoorbeeld worden gebruikt als instrument om projecten binnen een van de vergelijkbare prioritaire assen in een ander, nationaal geïntegreerd programma, "over de grens" te laten kijken en hierdoor een waardevolle aanvulling

bieden. Het is voor andere programma's natuurlijk niet onmogelijk om grensoverschrijdende elementen te ontwikkelen of toe te voegen, maar doordat dit het "unique selling point" van Interreg Deutschland-Nederland is past het hier het best.

Een goede afstemming van de verschillende subsidie-instrumenten van de Europese Unie is hier van bijzonder belang; dit draagt er immers wezenlijk toe bij dat deze instrumenten optimaal worden ingezet en elkaar aanvullen. Het programma Deutschland-Nederland onderhoudt vanzelfsprekend direct of via de betrokken partners contacten met diverse andere programma's, om synergieën te waarborgen. Synergieën kunnen bijvoorbeeld ontstaan in de volgende programma's en thematische speerpunten, waarbij de onderstaande thema's voor een deel nog onder voorbehoud staan:

- EFRO-programma's voor groei en werkgelegenheid
 - o Noord, Oost, Zuid en West-Nederland (onderzoek & innovatie en CO2-arme economie)
 - o Nordrhein-Westfalen (onderzoek & innovatie; mkb; reductie van CO2-emissies)
 - o Niedersachsen (onderzoek & innovatie, mkb (multifondsprogramma))
- Interreg A Maas-Rijn, Vlaanderen-Nederland (innovatie, energie, milieu, arbeidsmobiliteit en grensoverschrijdende samenwerking)
- Interreg B North West Europe (onderzoek & innovatie, milieu, CO2-reductie)
- Interreg B North Sea (onderzoek & innovatie, milieu, klimaatverandering, duurzaam transport)
- Interreg Europe (onderzoek & innovatie, versterking publieke instanties)
- Horizon Europe 2021-2027 (leidende rol van de industrie, excellentie in de wetenschap, bijv. watertechnologie en ondersteuning van publiek-private partnerschappen op het gebied van biobased industries)
- LIFE (Natuur en biodiversiteit, circulaire economie en kwaliteit van leven, klimaatmitigatie- en adaptatie en hernieuwbare energietransitie)
- POP3+ (Landbouw, natuur, water, socio-economische ontwikkelingen in het landelijk gebied)
- Visserijfonds (visserij en maritieme economie)
- ESF+ (arbeidsmarkt, sociale inclusie, opleiding, versterking publieke instanties)
- Europese faciliteit voor herstel en veerkracht (milieu en CO2-emissies)

De Interreg-partners in ons programma zijn actief betrokken bij de opstelling en uitvoering van de verschillende regionale innovatiestrategieën. Deze strategieën zullen worden geëvalueerd, de uitkomsten hiervan zullen worden meegenomen in de evaluatie van het Interreg Deutschland-Nederland programma. Hierdoor is de samenhang met de verschillende regionale innovatiestrategieën gewaarborgd, ook in de toekomst.

Ook wordt een netwerk opgebouwd en onderhouden met de verschillende programma's. Zo bestaat er bijvoorbeeld de mogelijkheid voor medewerkers van de programma-instanties om mee te lopen met de nationale contactpunten en zo ervaring en kennis te verzamelen. Het doel hiervan is de optimale advisering van potentiële projectuitvoerders, zodat deze direct naar de juiste instantie kunnen worden doorverwezen.

Op programmaniveau wordt de wederzijdse deelname van programmavertegenwoordigers aan de Comités van Toezicht van andere programma's in de praktijk gebracht. De wederzijdse vertegenwoordiging van het Interreg VI programma Deutschland-Nederland en het NRW-EFRO-

programma wordt door de deelname van het Wirtschaftsministerium NRW als managementautoriteit van beide programma's in beide Comités van Toezicht gewaarborgd. In Niedersachsen wordt de wederzijdse vertegenwoordiging tussen het multifondsprogramma en het Interreg VI A-programma door de deelname van het Amt für regionale Landesentwicklung Weser-Ems aan beide Comités van Toezicht gewaarborgd.

Niet alleen vanuit programmapartners wordt een breed netwerk opgebouwd en onderhouden, voor projectpartners geldt dit ook. Verschillende projectpartners zullen in meerdere programma's actief zijn. In eerdere programmaperiodes is bijvoorbeeld gebleken dat universiteiten ook in Horizon 2020 en voorgaande programma's actief zijn. Door deze opgebouwde en op te bouwen ervaringen kunnen ook vanuit projectpartners synergieën met andere programma's ontstaan.

Een belangrijk kenmerk van het Interreg VI A programma is de verplichte grensoverschrijdende samenwerking. Door deze unieke en essentiële component onderscheidt Interreg zich van andere programma's en fondsen. Binnen Interreg VI A vindt regelmatig afstemming plaats tussen de verschillende programma's, in het kader van het Europese netwerk INTERACT. Ook vinden regelmatig bilaterale (evaluatie-)gesprekken met andere programma's, bijvoorbeeld met het Interreg A programma Maas-Rijn, het Interreg A-programma Vlaanderen-Nederland en het Interreg A-programma Deutschland-Dänemark plaats. Waar mogelijk wordt gezamenlijk opgetrokken op het gebied van communicatie en informatie.

Concluderend: de strategische keuzes

Het uitgangspunt voor de gekozen prioriteiten en doelstellingen zijn de verschillende documenten en bronnen zoals hiervoor benoemd:

- de strategische analyse,
- ervaringen uit de vorige subsidieperioden,
- doelstellingen van de Europese Unie,
- nationale en regionale strategieën,
- doelstellingen van de regionale partners,
- resultaten uit de stakeholderconferenties en consultaties.

De Interreg-partners hebben met behulp van de uitkomsten van de strategische analyse bepaald hoe de behoeften en uitdagingen optimaal worden afgedekt door de keuze van beleids- en specifieke doelstellingen volgens de Europese verordeningen, zonder daarbij de gewenste focus te verliezen. Dit betekent niet dat alle adviezen uit de gebruikte bronnen zijn overgenomen. Op bepaalde vlakken is een compromis noodzakelijk om voor alle partijen tot een werkbare situatie te komen. Aangezien de toekomstige grensoverschrijdende uitdagingen tot 2027 en daarna nooit volledig kunnen worden voorspeld, moeten de prioriteiten en doelstellingen vervolgens zodanig worden vastgesteld dat er enige flexibiliteit mogelijk is. Dit geldt vandaag de dag met name voor de bevordering van innovatie met steeds kortere innovatiecycli en steeds frequentere radicale innovaties. Er kunnen zich echter ook situaties voordoen op het gebied van klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en sociaalculturele ontwikkeling die nog niet te voorzien zijn en die grensoverschrijdende reacties vereisen.

Op grond van voorgaande analyses en context is besloten de financiële middelen sterk te concentreren door volgende beleidsdoelstellingen in het programma op te nemen:

1. BD1: “Een slimmer Europa”,
2. BD2: “Een groener Europa”,
3. BD4: “Een socialer Europa”,
4. Specifiek Interreg doel I: “Een beter op samenwerking gebaseerd bestuur”.

1.3. Motivering van de selectie van beleidsdoelstellingen en specifieke Interreg-doelstellingen, bijbehorende prioriteiten, specifieke doelstellingen en de vormen van steun, waarbij zo nodig ontbrekende schakels in de grensoverschrijdende infrastructuur worden aangepakt

Tabel 1: Motivering van de keuze van de beleids- en specifieke doelstellingen

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
Een competitiever en slimmer Europa door bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit (BD1)	Het ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën. (i)	Een innovatiever programmagebied (prioriteit 1)	<p>Om als regio de goede concurrentiepositie in Europa verder te verstevigen zijn investeringen op dit gebied nodig. De sterke vertegenwoordiging van hoogwaardige technologische bedrijven en kennisinstellingen in de regio biedt de kans om – in constante grensoverschrijdende samenwerking – marktkansen te verbeteren en het mkb duurzaam te ondersteunen. De focus op de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie blijft ook in Interreg VI een belangrijk onderwerp.</p> <p>De aandacht gaat hierbij uit naar de steun voor de ontwikkeling van het mkb. Het mkb is drager van arbeidsplaatsen in de grensregio en stuwert van economische groei. Met investering in innovatiegerichte netwerken en samenwerking van het mkb met elkaar, met kennisinstellingen en/of met grotere bedrijven versterkt het programma het grensoverschrijdende innovatieve vermogen van het mkb. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar innovaties gericht op de koolstofarme economie, om ook vanuit innovatiekracht bijdragen te leveren aan de energietransitie.</p> <p>De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.</p>

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
	<p>Het versterken van de duurzame groei en het concurrentievermogen van het mkb en het creëren van arbeidsplaatsen in het mkb, onder meer door middel van productieve investeringen (iii)</p>		<p>Om de doelstelling op het gebied van innovatie te bereiken is een grensoverschrijdende bevordering en overdracht van innovatie en samenwerking tussen mkb en kennisinstellingen belangrijk. Het innovatie- en internationaliseringspotentieel van het mkb dient daarbij benut en versterkt te worden.</p> <p>Human capital en transferable skills zijn essentiële factoren om innovatie te stimuleren en te realiseren, zo blijkt bijvoorbeeld sterk uit de stakeholderconferenties. Het mkb is de belangrijkste economische motor van de regio, daarom is de ontwikkeling hiervan belangrijk.</p> <p>Het innovatiepotentieel binnen het mkb wordt nu nog vaak belemmerd door relatief beperkte verbindingen tussen onderzoek en mkb (valorisatie), gering grensoverschrijdend groeipotentiaal en onvoldoende grensoverschrijdende competenties binnen het mkb. Veel bedrijven kennen een tekort aan specifieke technisch geschoolde krachten en in de grensregio mist vaak de aansluiting van het arbeidspotentieel bij innovatieve economische ontwikkelingen. Wat aan de ene kant van de grens een tekort is, is dat niet altijd ook aan de andere kant van de grens. Dit maakt dat tekorten grensoverschrijdend door Interreg kunnen worden opgelost.</p> <p>Waar SD 1.i zich richt op marktgerichte innovatieve projecten, richt het programma zich met SD 1.iii op de randvoorwaarden voor concurrentiekracht en innovatief vermogen in het mkb. Voor een toekomstbestendig en veerkrachtig mkb zijn digitalisering, internationalisering en overeenkomstige vaardigheden essentiële voorwaarden. De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.</p>

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
<p>Een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa door de bevordering van een schone en rechtvaardige energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, klimaatmitigatie en -adaptatie, risicopreventie en risicobeheersing, en duurzame stedelijke mobiliteit (BD2)</p>	<p>Het bevorderen van klimaatadaptatie en rampenrisicopreventie en -weerbaarheid, rekening houdend met op ecosystemen gebaseerde benaderingen (iv)</p>	<p>Een groener programmagebied (prioriteit 2)</p>	<p>Binnen de tweede prioriteit staat een groener en duurzamer programmagebied centraal. Het grote belang van vraagstukken rond klimaat en duurzaamheid en de actuele uitdaging op het gebied van klimaatadaptatie en klimaatmitigatie in het programmagebied rechtvaardigen de opname van een separate beleidsdoelstelling waarbij het thema klimaat centraal staat.</p> <p>De aanpassing aan de klimaatverandering, CO2-reductie en een duurzamer gebruik van natuurlijke hulpbronnen vormen een tweede grote uitdaging voor de grensregio in de komende jaren.</p> <p>Het programma richt zich met deze prioriteit op juist die klimaatonderwerpen, waarbij de grensoverschrijdende meerwaarde centraal staat. Verontreiniging van lucht en water, de natuur of rampen houden zich niet aan landsgrenzen. Denk hierbij aan activiteiten gericht op het tegengaan van negatieve invloeden op de milieukwaliteit van de leefomgeving zoals de kwaliteit van lucht, water, bodem en het beschermen van de vele natuurlandschappen en waterverbindingen die het programmagebied rijk is.</p> <p>De maatregelen onder deze beleidsdoelstelling richten zich enerzijds op innovatieve oplossingen én de toepassing daarvan (zoals bij prioriteit 1 maar in deze prioriteit met focus op het toepassingsbereik), anderzijds op grensoverschrijdende aanpakken die ontwikkeld dienen te worden.</p> <p>De noodzaak tot aanpassing aan de klimaatverandering, zoals met strategieën en actieplannen voor risico- en rampenpreventie, is recent weer bewezen met de overstromingen en natuurbranden in het programmagebied. Onder deze specifieke doelstelling richt het programma zich daarom op oplossingen, toepassing en aanpakken tot klimaatadaptatie en preventie.</p>

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
			De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.
	Het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen (vi)		<p>Binnen de tweede prioriteit staat een groener en duurzamer programmagebied centraal. Het grote belang van vraagstukken rond klimaat en duurzaamheid en de actuele uitdaging op het gebied van klimaatadaptatie en klimaatmitigatie in de grensregio rechtvaardigen de opname van een separate beleidsdoelstelling waarbij het thema klimaat centraal staat.</p> <p>De aanpassing aan de klimaatverandering, CO2-reductie en een duurzamer gebruik van natuurlijke hulpbronnen vormen een tweede grote uitdaging voor de grensregio in de komende jaren.</p> <p>Het programma richt zich met deze prioriteit op juist die klimaatonderwerpen, waarbij de grensoverschrijdende meerwaarde centraal staat.</p> <p>Het gebruik van fossiele brandstoffen is een belangrijke veroorzaker van de negatieve effecten op het milieu. Er ligt daarom een opgave voor het versnellen van de energietransitie en het verminderen van energieverbruik. Het programmagebied beschikt over brede know-how op dit gebied die grensoverschrijdend verbonden moet worden.</p> <p>Een meer duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen draagt ook bij aan de energietransitie. Een economie meer gericht op circulariteit en grondstof-efficiëntie biedt essentiële alternatieven voor fossiele grondstoffen. Hiervoor zijn nieuwe technologieën en innovaties nodig die Interreg kan helpen ontwikkelen.</p> <p>De maatregelen onder deze beleidsdoelstelling richten zich enerzijds op innovatieve oplossingen én de toepassing daarvan (zoals bij prioriteit 1 maar in deze prioriteit met focus op het toepassingsbereik), anderzijds op grensoverschrijdende aanpakken die</p>

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
			<p>ontwikkeld dienen te worden voor meer adoptie en bewustwording.</p> <p>Groene technologieën en innovaties leiden tot het versterken van de concurrentiekracht van de regio, maar zijn ook essentieel voor de ontwikkeling van het programmagebied tot een CO2-arme economie. Juist op dit gebied kan er grensoverschrijdend veel van elkaar geleerd worden.</p> <p>Onder deze specifieke doelstelling richt het programma zich daarom op oplossingen, toepassingen, strategieën en actieplannen voor hergebruik en demonstratie van circulaire methoden.</p> <p>De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.</p>
<p>Een socialer en inclusiever Europa door de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten (BD4)</p>	<p>Het verbeteren van de effectiviteit en de inclusiviteit van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid door het ontwikkelen van sociale infrastructuur en het bevorderen van de sociale economie (i)</p>	<p>Samenwerken aan een verbonden grensgebied (prioriteit 3)</p>	<p>Er zijn nog veel obstakels en onbenut potentieel ten aanzien van een grensoverschrijdende arbeidsmarkt, onderwijsfaciliteiten en gezondheidszorg voor een optimale ontwikkeling van het programmagebied.</p> <p>Door een grensoverschrijdende verbinding te leggen op het gebied van de arbeidsmarkt en ook onderwijs, kunnen we komen tot één geïntegreerde inclusieve en hoogwaardige grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Het sociaal-economisch potentieel van het programmagebied wordt hiermee verhoogd.</p> <p>Deze specifieke doelstelling omvat het eerste sociale aspect waar deze prioriteit zich op richt. Het programma zet in op meer samenwerking en betere netwerken, die de belemmerende werking van de grens in het programmagebied verminderen ten aanzien van de toegang tot en werking van de arbeidsmarkt.</p> <p>De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.</p>
	<p>Het verbeteren van gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van onderwijs,</p>		<p>De structuren in het programmagebied, op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt, zijn nog onvoldoende coherent voor een optimale ontwikkeling. Er is een directe,</p>

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
	<p>opleiding en een leven lang leren door het ontwikkelen van toegankelijke infrastructuur, onder meer door het vergroten van de veerkracht van onderwijs en opleiding op afstand en online (ii)</p>		<p>vanzelfsprekende samenwerking tussen burgers en instituties en – indien van toepassing – kennisinstellingen en ondernemers nodig om samen vooruitgang te bereiken in de regio.</p> <p>De voortzetting van grensoverschrijdende contacten en samenwerking, gericht op verdere integratie van regionale arbeidsmarkten en onderwijsmogelijkheden wordt in de strategische analyse als een van de belangrijkste behoeften van het programmagebied beschreven.</p> <p>Deze specifieke doelstelling omvat het tweede sociale aspect waar deze prioriteit zich op richt. Het programma zet in op meer samenwerking en betere netwerken, die de belemmerende werking van de grens in het programmagebied verminderen ten aanzien van de toegang tot het onderwijs, digitalisering van onderwijs en de aansluiting van onderwijs op arbeid.</p> <p>De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.</p>
	<p>Het garanderen van gelijke toegang tot gezondheidszorg en het veerkrachtiger maken van gezondheidszorgstelsels, met inbegrip van eerstelijnszorg, en het bevorderen van de overgang van institutionele zorg naar gezins- en gemeenschapsgebonden zorg (v)</p>		<p>Een grenzeloze gezondheidszorg biedt meer mogelijkheden en veiligheid voor alle inwoners van het programmagebied. Door een samenwerking tussen instituties en overheden kan het programmagebied profiteren van de mogelijkheden aan beide kanten van de grens.</p> <p>Een verbonden grensregio op het gebied van gezondheidszorg is een grensregio met vele mogelijkheden. Een geïntegreerd gezondheidssysteem, met bijpassende infrastructuur zal bijdragen aan het redden van levens, het verhogen van de kwaliteit van leven en het comfort van zorgbehoevenden.</p> <p>Deze specifieke doelstelling omvat het derde sociale aspect waar deze prioriteit zich op richt. Het programma zet in op meer samenwerking en betere netwerken, die de belemmerende werking van de grens in het programmagebied verminderen ten aanzien van het</p>

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
			<p>grensoverschrijdend functioneren van en toegang tot zorg. De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.</p>
<p>Een beter op samenwerking gebaseerd bestuur (specifieke BD voor Interreg - BDI)</p>	<p>Het verbeteren van de efficiëntie van het openbaar bestuur door het bevorderen van juridische en administratieve samenwerking en samenwerking tussen burgers, actoren uit het maatschappelijke middenveld en instellingen, met name met het oog op oplossingen voor juridische en andere obstakels in grensregio's (ii)</p>	<p>Een Europa dichterbij de burger in het grensgebied (prioriteit 4)</p>	<p>De Nederlands-Duitse grens vormt nog altijd een barrière. Om de grensoverschrijdende samenwerking te versterken is het van groot belang dat er wordt geïnvesteerd in de sociaalculturele en territoriale cohesie van het programmagebied.</p> <p>Sinds de start van Interreg begin jaren '90 is er op dit gebied veel verbeterd. Er bestaan wederzijdse contacten en vrij reizen over de grens is voor veel mensen de normaalste zaak van de wereld. Maar de Nederlands-Duitse grens vormt nog altijd een obstakel bij het bereiken van de doelstellingen, dit is versterkt gebleken tijdens de coronacrisis.</p> <p>De grens moet van een scheidslijn groeien naar een verbinder. Dit kan alleen worden gerealiseerd door intensieve samenwerking. Samenwerking op alle niveaus, van overheden tot burgers, van zorginstellingen tot mkb'ers. Interreg is samenwerking.</p> <p>Deze specifieke doelstelling is gericht op het wegnemen of verminderen van juridische en administratieve belemmeringen in het grensoverschrijdend openbaar bestuur, ten dienste van alle doelgroepen in gebruikers, burgers en (maatschappelijke) stakeholders. Deze belemmeringen hinderen de ontwikkeling van het programmagebied. De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.</p>
	<p>Het opbouwen van wederzijds vertrouwen, met name door het aanmoedigen van people-to-people-acties (iii)</p>		<p>Een succesvolle samenwerking in het programmagebied bestaat niet enkel uit grootschalige projecten en grensoverschrijdende institutionele samenwerking. In het dagelijks leven van de burgers in de grensregio kent samenwerking diverse kleinschalige dimensies.</p>

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
			<p>Door middel van samenwerking, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid, vrije tijdsbesteding, natuur- en landschapsbeheer en omgang met demografische ontwikkelingen, groeit het vertrouwen aan beide zijden van de grens dat het programmagebied een geheel is, en niet is opgemaakt uit twee losse delen. Er is een directe, vanzelfsprekende samenwerking tussen burgers en instituties nodig om ervoor te zorgen dat de Nederlands-Duitse grens geen barrière meer vormt, mensen elkaar kennen en begrijpen en gezamenlijke uitdagingen gezamenlijk kunnen worden aangepakt.</p> <p>De mogelijkheden die Europa en Interreg bieden met de people-to-people activiteiten bieden een uitgelezen mogelijkheid om de inwoners van het programmagebied nader tot elkaar te laten komen en hiermee Europa dichterbij de burger te brengen. Door de ondersteuning van duizenden bottom-up initiatieven weerspiegelt het programma de brede diversiteit van grensoverschrijdende samenwerking in het programmagebied.</p> <p>Deze specifieke doelstelling zet die traditie voort door grensoverschrijdende samenwerking en netwerkvorming tussen burgers, regionale en lokale organisaties en overheden te ondersteunen, gericht op sociale cohesie en vertrouwen op aspecten van leefbaarheid in de brede zin van het woord.</p> <p>De steun binnen deze specifieke doelstelling zal in de vorm van een subsidie verstrekt worden.</p>

2. Prioriteiten (BD1 – SD 1.i)

2.1. Titel van de prioriteit

Prioriteit 1: Een innovatiever programmagebied

De eerste prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling 1 conform verordening (EU) nr. 2021/1060, art. 5: Een competitiever en slimmer Europa door bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit.

2.1.1 Specifieke doelstelling

Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoeren van geavanceerde technologieën.

2.1.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

Het programma richt zich op het ontwikkelen en versterken van de innovatiecapaciteit om bij te dragen aan een meer toekomstbestendige economische structuur voor het programmagebied. Het gaat hier specifiek om innovaties met economisch rendement én maatschappelijke impact. Dat is essentieel om het concurrentievermogen van de regio te waarborgen en blijvend bij te dragen aan de welvarendheid van de EU als geheel. De focus ligt op het stimuleren van innovaties in het midden- en kleinbedrijf en het versterken van de digitale structuur. Ten aanzien van het innovatievermogen van de regio blijkt uit de (regionale) strategieën een brede scope aan sterke sectoren. Verwacht wordt dat de meeste projecten zullen plaatsvinden binnen de kansrijke sectoren uit de verschillende regionale innovatiestrategieën (High Tech Systems and Materials (HTSM), Agro & Food, Energie & Klimaat, Health & Care). Het programma focust zich op de meerwaarde van grensoverschrijdende innovatie door samenwerkingen van mkb met elkaar en met andere partijen aan beide zijden van de grens.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Ontwikkeling van grensoverschrijdende innovatieprojecten en netwerken tussen mkb-bedrijven en kennisinstellingen (generiek, alle sectoren), tussen mkb-bedrijven onderling, of tussen mkb-bedrijven met grotere bedrijven.

- (Experimentele) ontwikkeling en industrieel onderzoek binnen het mkb;
- Proeftuinen en living labs die innovatie stimuleren in samenwerking tussen mkb en kennisinstellingen;
- Duurzame grensoverschrijdende innovatiesamenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden;
- Trainingscomponenten binnen innovatietrajecten zodat werknemers op de juiste wijze grensoverschrijdende innovaties kunnen implementeren.

Actielijn 2: Ontwikkeling van grensoverschrijdende innovatieprojecten en netwerken tussen mkb-bedrijven en kennisinstellingen, tussen mkb-bedrijven onderling, of tussen mkb-bedrijven en grotere bedrijven, gericht op de koolstofarme economie.

- Zie voorbeelden onder actielijn 1 met de toevoeging “specifiek gericht op de koolstofarme economie”.

De beide beschreven actielijnen dragen middels innovatie onder andere bij aan de ontwikkeling en invoering van geavanceerde technologieën. De samenwerking an sich zal leiden tot een verdere ontwikkeling van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit van het programmagebied. Doordat bedrijven en kennisinstellingen samenwerken binnen Interreg, zullen ze elkaar, ook in de toekomst, weten te vinden voor succesvolle samenwerking waardoor de onderzoeks- en innovatiecapaciteit stijgt.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan duurzame ontwikkeling ('Do no significant harm'). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamanagement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrièrevrijheid).

2.1.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Einddoel (2029)
1	1.i	RCO 01	Ondernemingen ondersteund	aantal	28	553
1	1.i	RCO 02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	aantal	28	553

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Einddoel (2029)	Bron
1	1.i	RCR 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan subsidies, financiële instrumenten)	euro	0	2020	€ 19.530.420	GIS
1	1.i	RCR 03	Midden- en kleinbedrijven die product- of procesinnovatie introduceren	aantal	0	2020	294	GIS

2.1.4 Voornaamste doelgroepen

Specifiek doel 1.i richt zich op het regionale bedrijfsleven. Bijzondere aandacht gaat uit naar het innovatieve mkb in de regio en hun relaties met kennisinstellingen en grote bedrijven. Intermediaire organisaties en

overheden kunnen een ondersteunende rol vervullen, waarmee ook zij kunnen optreden als begunstigen. De focus ligt hierbij in het bijzonder ook op nieuwe projectaanvragers. Uiteindelijk heeft de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie voor het mkb, positieve effecten voor de burgers in het programmagebied.

Subsidieverlening aan grote bedrijven kan bij uitzondering voorkomen en uitsluitend wanneer dit noodzakelijk is voor optimale ondersteuning van het mkb. De betrokkenheid van grote bedrijven blijft beperkt tot gevallen waarin is voldaan aan de voorwaarden van artikel 5, lid 2 van verordening (EU) 2021/1058 van het Europees Parlement en de Raad.

Zoals in paragraaf 1.2 beschreven, zijn binnen deze doelstelling complementariteiten en synergiën met verschillende andere Europese programma's mogelijk. Zo vormen de belangrijkste strategische richtsnoeren van, bijvoorbeeld maar niet uitsluitend, Horizon Europe voortreffelijke referentiepunten voor de ontwikkelingen van complementariteiten.

2.1.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.1.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico's en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinationaal pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

Dit deel van het programma richt zich op innovatie en valorisatie. Het programma richt zich daarbij op innovatie in samenwerking, tot vóór de markt, tot vóór de laatste innovatiefase. FI leent zich juist het beste voor die laatste fase, waarin één actor aanwijsbaar de financieel levensvatbare business case heeft. In de stadia daarvoor, van ontwikkeling en demonstratie in complexe grensoverschrijdende samenwerking, is subsidie meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.1.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.i	010 Onderzoek en innovatie in kleine en middelgrote ondernemingen, waaronder netwerkactiviteiten	€ 30.378.171
1	EFRO	1.i	029 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	€ 30.378.171

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.i	01 subsidie	€ 60.756.342

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.i	33 geen territoriale toespitsing	€ 60.756.342

2. Prioriteiten (BD1 – SD 1.iii)

2.2. Titel van de prioriteit

Prioriteit 1: Een innovatiever programmagebied

De eerste prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling 1 conform verordening (EU) nr. 2021/1060, art. 5: Een competitiever en slimmer Europa door bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit.

2.2.1 Specifieke doelstelling

Versterken van duurzame groei en het concurrentievermogen van kmo's en het creëren van banen in kmo's, onder meer door productieve investeringen.

2.2.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

Kleine en middelgrote ondernemingen zijn van cruciaal belang voor de economie van het programmagebied. De introductie van nieuwe en digitale technologieën zorgt echter continu voor nieuwe uitdagingen voor het mkb. Deze ontwikkelingen gaan voor mkb'ers vaak gepaard met hoge investeringen en risico's, waardoor ze terughoudend zijn met de adoptie van nieuwe technologieën en digitalisering. Daarnaast zijn de efficiency-baten van digitale oplossingen vaak onbekend en missen veel ondernemers de kennis om digitale oplossingen te implementeren. Deze specifieke uitdagingen voor het mkb vragen om een intensievere samenwerking over de grenzen heen, om zodoende nog effectiever kennis, capaciteit en competenties uit te wisselen. Bovendien is dit een kans voor mkb'ers om hun afzetmarkt te vergroten in het programmagebied. Zo draagt meer grensoverschrijdende samenwerking bij aan een duurzame groei en het concurrentievermogen van het mkb en het creëren van nieuwe banen.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Ontwikkeling en implementatie van innovatieve technologieën en digitalisering in de bedrijfsprocessen van het mkb (gericht op 'interne organisatie').

- Adoptie van nieuwe technologieën in ontwerp-, productie- en onderhoudsprocessen in het mkb;
- Digitalisering van producten, processen, diensten en business modellen in het mkb;

Actielijn 2: Internationalisering (NL-D) in het mkb (gericht op 'de markt').

- Grensoverschrijdende en internationale implementatie en marktintroductie van nieuwe producten, diensten en toepassingen van het mkb;
- Versterking van grensoverschrijdende afzetmarkten voor het mkb;

Actielijn 3: Ontwikkeling van vaardigheden voor toekomstbestendig ondernemerschap in het mkb.

- Structurele kennisontwikkeling en -deling met betrekking tot nieuwe technologieën en digitalisering in het mkb;
- Trainingscomponenten binnen innovatietrajecten zodat werkgevers op de juiste wijze nieuwe en digitale technologieën kunnen implementeren.

Door het innoveren en digitaliseren in de bedrijfsprocessen van het mkb wordt de interne organisatie versterkt, wat een belangrijke voorwaarde is voor duurzame groei van het mkb, en daarmee ook de economie van het programmagebied. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van vaardigheden voor toekomstbestendig ondernemerschap in het mkb. Internationalisering heeft een positief effect op het concurrentievermogen van het mkb, zeker in de grensregio.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan duurzame ontwikkeling ('Do no significant harm'). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamanagement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrière vrijheid).

2.2.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Einddoel (2029)
1	1.iii	RCO 01	Ondernemingen ondersteund	aantal	18	369
1	1.ii	RCO 02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	aantal	18	369

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Einddoel (2029)	Bron
1	1.iii	RCR 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan subsidies, financiële instrumenten)	euro	0	2020	€ 13.020.280	GIS
1	1.iii	RCR 03	Midden- en kleinbedrijven die product- of procesinnovatie introduceren	aantal	0	2020	196	GIS

2.2.4 Voornaamste doelgroepen

Specifiek doel 1.iii richt zich op het regionale bedrijfsleven. Bijzondere aandacht gaat uit naar het innovatieve mkb in de regio en hun relaties met kennisinstellingen en grote bedrijven. Intermediaire organisaties en

overheden kunnen een ondersteunende rol vervullen, waarmee ook zij kunnen optreden als begunstigen. De focus ligt hierbij in het bijzonder ook op nieuwe projectaanvragers. Uiteindelijk heeft de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie voor het mkb, positieve effecten voor de burgers in het programmagebied.

Subsidieverlening aan grote bedrijven kan bij uitzondering voorkomen en uitsluitend wanneer dit noodzakelijk is voor optimale ondersteuning van het mkb. De betrokkenheid van grote bedrijven blijft beperkt tot gevallen waarin is voldaan aan de voorwaarden van artikel 5, lid 2 van verordening (EU) 2021/1058 van het Europees Parlement en de Raad.

Zoals in paragraaf 1.2 beschreven, zijn binnen deze doelstelling complementariteiten en synergiën met verschillende andere Europese programma's mogelijk. Zo vormen de belangrijkste strategische richtsnoeren van, bijvoorbeeld maar niet uitsluitend, Horizon Europe voortreffelijke referentiepunten voor de ontwikkelingen van complementariteiten.

2.2.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.2.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico's en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinationalaal pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

Dit deel van het programma richt zich breed op innovatiepotentieel van het mkb en hun verbindingen met onderzoeksorganisaties en met human capital. In deze meer randvoorwaardelijke aspecten van concurrentievermogen van het mkb, is subsidie meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.2.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.iii	021 Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	€ 10.126.056
1	EFRO	1.iii	023 Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	€ 15.189.086
1	EFRO	1.iii	027 Innovatieprocessen in kmo's (innovatie op basis van processen, organisatie, marketing, co creatie, gebruikers en vraag)	€ 15.189.086

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.iii	01 subsidie	€ 40.504.228

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.iii	33 geen territoriale toespitsing	€ 40.504.228

2. Prioriteiten (BD2 – SD 2.iv)

2.3. Titel van de prioriteit

Prioriteit 2: Een groener programmagebied

De tweede prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling 2 conform verordening (EU) nr. 2021/1060, art. 5: Een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa door bevordering van een schone en rechtvaardige energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, klimaatmitigatie en -adaptatie, risicopreventie en -beheer, en duurzame stedelijke mobiliteit.

2.3.1 Specifieke doelstelling

Bevorderen van klimaatadaptatie en rampenrisicopreventie en -weerbaarheid, rekening houdend met op ecosystemen gebaseerde benaderingen.

2.3.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

Het veranderende klimaat vormt een toenemend gevaar voor het Duits-Nederlandse programmagebied. Zo zorgen extreme weersomstandigheden voor een steeds grotere kans op overstromingen, droogtes en afnemende biodiversiteit in stedelijke en rurale gebieden. Nationale oplossingen zijn hierbij niet meer toereikend. Omdat klimaat-gerelateerde problemen zich niet aan de landsgrenzen houden, zijn grensoverschrijdende oplossingen en strategieën van bijzonder belang voor de klimaatuitdaging. Binnen het programmagebied is het nodig dat klimaatadaptatie op alle overheidsniveaus onderdeel is van beleid en uitvoering. Met brede maatschappelijke betrokkenheid en inzet van bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen. Uitgangspunten hierbij zijn veiligheid, het vasthouden van water, een gebiedsgerichte aanpak en betaalbare oplossingen. Deze ambitie sluit volledig aan bij de doelstellingen van de Europese Green Deal om de kwetsbaarheid van Europa voor klimaatverandering te verminderen.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Ontwikkeling en implementatie van proefprojecten en oplossingen op het gebied van klimaatadaptatie.

- Ontwikkeling van pilots, living labs en demonstratieprojecten in de reële omgeving, waarin overheden, bedrijven, kennisinstellingen en eindgebruikers samenwerken aan innovaties die bijdragen aan klimaatadaptatie;
- Duurzame samenwerking en kennisuitwisseling tussen kennisinstellingen, bedrijven en de overheid gericht op het aanpakken van grensoverschrijdende klimaatuitdagingen;

Actielijn 2: Ontwikkeling en implementatie van grensoverschrijdende strategieën inzake klimaatadaptatie.

- Ontwikkeling van gezamenlijke strategieën en actieplannen op grensoverschrijdende schaal die organisaties zoals overheden, bedrijven, kennisinstellingen, NGO's en lokale gemeenschappen stimuleren om klimaatadaptatieve maatregelen te nemen.

De ontwikkeling en implementatie van grensoverschrijdende proefprojecten, oplossingen en strategieën inzake klimaatadaptatie vormen een opmaat voor een grootschalige aanpassing aan de klimaatverandering. Ook wanneer deze uitrol niet plaatsvindt, draagt de uitvoering van deze activiteiten op het gebied van

klimaatmitigatie en -adaptatie bij aan de bevordering van aanpassing aan klimaatverandering, onder andere door bewustwording en het opdoen van nieuwe ideeën.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan duurzame ontwikkeling ('Do no significant harm'). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamanagement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrièrevrijheid).

2.3.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Einddoel (2029)
2	2.iv	RCO 01	Ondernemingen ondersteund	aantal	6	123
2	2.iv	RCO 02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	aantal	6	123
2	2.iv	RCO 27	Nationale en subnationale strategieën inzake klimaatadaptatie	aantal	0	11
2	2.iv	RCO 84	Interreg - Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten uitgevoerde proefprojecten	aantal	0	11
2	2.iv	RCO 116	Interreg - Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	aantal	0	4

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Einddoel (2029)	Bron
2	2.iv	RCR 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan subsidies, financiële instrumenten)	euro	0	2020	€ 4.340.093	GIS
2	2.iv	RCR 03	Midden- en kleinbedrijven die product- of procesinnovatie introduceren	aantal	0	2020	65	GIS

2	2.iv	RCR 79	Interreg - Gezamenlijke strategieën en actieplannen ondernomen door organisaties	aantal	0	2020	11	GIS
2	2.iv	RCR 104	Interreg - Oplossingen ondernomen of opgeschaald door organisaties	aantal	0	2020	1	GIS

2.3.4 Voornaamste doelgroepen

Specifiek doel 2.iv richt zich in het bijzonder op het regionale bedrijfsleven. Bijzondere aandacht gaat uit naar het innovatieve mkb in de regio en hun relaties met kennisinstellingen en grote bedrijven, gericht op “groene innovatie”. Intermediaire organisaties, zoals ontwikkelingsmaatschappijen en overheden kunnen zowel een ondersteunende rol vervullen naar het mkb, maar gezien de thematiek ook een leidende rol, waarmee ook zij kunnen optreden als begunstigen. De focus ligt hierbij in het bijzonder ook op nieuwe projectaanvragers. Uiteindelijk heeft de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie voor het mkb op het gebied van een groener programmagebied positieve effecten voor de burgers in het programmagebied.

Subsidieverlening aan grote bedrijven kan bij uitzondering voorkomen en uitsluitend wanneer dit noodzakelijk is voor optimale ondersteuning van het mkb. De betrokkenheid van grote bedrijven blijft beperkt tot gevallen waarin is voldaan aan de voorwaarden van artikel 5, lid 2 van verordening (EU) 2021/1058 van het Europees Parlement en de Raad.

Zoals in paragraaf 1.2 beschreven, zijn binnen deze doelstelling complementariteiten en synergiën met verschillende andere Europese programma’s mogelijk. Zo vormen de belangrijkste strategische richtsnoeren van, bijvoorbeeld maar niet uitsluitend, Horizon Europe voortreffelijke referentiepunten voor de ontwikkelingen van complementariteiten.

2.3.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.3.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico’s en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinational pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

In dit deel van het programma, gericht op (publieke) preventie en actieplannen in klimaatadaptatie, is subsidie meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.3.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.iv	029 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	€ 6.750.704
2	EFRO	2.iv	060 Maatregelen voor aanpassing aan klimaatverandering en preventie en beheer van aan het klimaat gerelateerde risico's: overige, zoals stormen en droogte (met inbegrip van bewustmaking, burgerbescherming en rampenbestrijdingssystemen, infrastructuur en ecosysteemgerichte benaderingen)	€ 6.750.704

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.iv	01 subsidie	€ 13.501.408

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.iv	33 geen territoriale toespitsing	€ 13.501.408

2. Prioriteiten (BD2 – SD 2.vi)

2.4. Titel van de prioriteit

Prioriteit 2: Een groener programmagebied

De tweede prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling 2 conform verordening (EU) nr. 2021/1060, art. 5: Een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa door bevordering van een schone en rechtvaardige energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, klimaatmitigatie en -adaptatie, risicopreventie en -beheer, en duurzame stedelijke mobiliteit.

2.4.1 Specifieke doelstelling

Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen.

2.4.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

De overgang van het programmagebied naar een circulaire economie draagt bij het aan het realiseren van de milieu- en klimaatdoelstellingen van de Europese Green Deal. Door het hergebruik van grondstoffen kan lucht-, bodem- en waterschade bijvoorbeeld worden verminderd. Bovendien wordt binnen een circulaire economie de levensduur van producten verlengd zodat er minder nood is aan nieuwe, uitputtelijke grondstoffen. Dat is niet enkel goed voor het milieu, maar ook voor de economie. Vanuit het Duits-Nederlandse programmagebied zijn er veel nieuwe initiatieven om de omslag van een lineaire naar een circulaire economie vorm te geven. Wil het programmagebied op grote schaal de stap naar een circulaire economie maken, dan is het noodzakelijk dat we deze innovaties blijvend stimuleren. Ook wanneer de opschaling van bepaalde initiatieven niet plaatsvindt, draagt de uitvoering van circulaire activiteiten bij aan de bevordering van de circulaire economie, onder andere door bewustwording en het opdoen van nieuwe ideeën.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Ontwikkeling van grensoverschrijdende innovatie- en demonstratieprojecten tussen mkb-bedrijven en kennisinstellingen, tussen mkb-bedrijven onderling, of tussen mkb-bedrijven en grotere bedrijven gericht op de circulaire economie.

- Ontwikkeling van nieuwe circulaire producten en diensten;
- Marktgerichte innovatieprojecten, technologieoverdracht en samenwerking tussen bedrijven gericht op transitie naar een circulaire economie;
- Ontwikkeling van pilots, Living labs en demonstratieprojecten in de reële omgeving, waarin bedrijven, kennisinstellingen en eindgebruikers samenwerken aan innovaties die bijdragen aan de circulaire economie;
- Het creëren van partnerschappen voor industriële symbiose over de grenzen heen (bijvoorbeeld nieuwe business-modellen, functionele economie, verantwoord consumeren, duurzaam inkopen, circulair ontwerpen en retourlogistiek);

Actielijn 2: Ontwikkeling van milieuvriendelijke productieprocessen en efficiënt gebruik van hulpbronnen in het mkb.

- Ontwikkeling van nieuwe circulaire processen en circulaire businessmodellen in het mkb;

- Grensoverschrijdende bewustwording en kennisverwerving onder mkb'ers gericht op circulaire processen en businessmodellen).

Door de ontwikkeling van projecten en netwerken, worden een platform en voorwaarden gecreëerd om de overgang naar een circulaire en grondstof-efficiënte economie te bevorderen. De ontwikkeling van milieuvriendelijke productieprocessen en efficiënt gebruik van hulpbronnen in het mkb maakt onderdeel uit van de daadwerkelijke overgang naar een circulaire en grondstof-efficiënte economie.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan duurzame ontwikkeling ('Do no significant harm'). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamanagement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrièrevrijheid).

2.4.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Eindoel (2029)
2	2.vi	RCO 01	Ondernemingen ondersteund	aantal	14	287
2	2.vi	RCO 02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	aantal	14	287
2	2.vi	RCO 84	Interreg - Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten uitgevoerde proefprojecten	aantal	0	25
2	2.vi	RCO 116	Interreg - Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	aantal	0	9

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Eindoel (2029)	Bron
2	2.vi	RCR 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan subsidies, financiële instrumenten)	euro	0	2020	€ 10.12.884	GIS
2	2.vi	RCR 03	Midden- en kleinbedrijven die product- of procesinnovatie introduceren	aantal	0	2020	153	GIS

2	2.vi	RCR 104	Interreg - Oplossingen ondernomen of opgeschaald door organisaties	aantal	0	2020	3	GIS
---	------	------------	---	--------	---	------	---	-----

2.4.4 Voornaamste doelgroepen

Specifiek doel 2.vi richt zich in het bijzonder op het regionale bedrijfsleven. Bijzondere aandacht gaat uit naar het innovatieve mkb in de regio en hun relaties met kennisinstellingen en grote bedrijven, gericht op “groene innovatie”. Intermediaire organisaties en overheden kunnen zowel een ondersteunende rol vervullen naar het mkb, maar gezien de thematiek ook een leidende rol, waarmee ook zij kunnen optreden als begunstigden. De focus ligt hierbij in het bijzonder ook op nieuwe projectaanvragers. Uiteindelijk heeft de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie voor het mkb op het gebied van een groener programmagebied positieve effecten voor de burgers in het programmagebied.

Subsidieverlening aan grote bedrijven kan bij uitzondering voorkomen en uitsluitend wanneer dit noodzakelijk is voor optimale ondersteuning van het mkb. De betrokkenheid van grote bedrijven blijft beperkt tot gevallen waarin is voldaan aan de voorwaarden van artikel 5, lid 2 van de verordening (EU) 2021/1058 van het Europees Parlement en de Raad.

Zoals in paragraaf 1.2 beschreven, zijn binnen deze doelstelling complementariteiten en synergiën met verschillende andere Europese programma’s mogelijk. Zo vormen de belangrijkste strategische richtsnoeren van, bijvoorbeeld maar niet uitsluitend, Horizon Europe voortreffelijke referentiepunten voor de ontwikkelingen van complementariteiten.

2.4.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.4.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico’s en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinationalaal pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

Dit deel van het programma richt zich op innovaties en demonstraties in de circulaire economie. Het programma richt zich daarbij op innovatie in samenwerking, tot vóór de markt, tot vóór de laatste innovatiefase. FI leent zich juist het beste voor die laatste fase, waarin één actor aanwijsbaar de financieel levensvatbare business case heeft. In de stadia daarvoor, van ontwikkeling en demonstratie in complexe grensoverschrijdende samenwerking, is subsidie meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.4.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.vi	030 Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	€ 27.002.819
2	EFRO	2.vi	075 Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en efficiënt gebruik van hulpbronnen in kmo's	€ 4.500.470

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.vi	01 subsidie	€ 31.503.289

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.vi	33 geen territoriale toespitsing	€ 31.503.289

2. Prioriteiten (BD4 – SD 4.i)

2.5. Titel van de prioriteit

Prioriteit 3: Samenwerken aan een verbonden grensgebied

De derde prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling 4 conform verordening (EU) nr. 2021/1060, artikel 5: een socialer en inclusiever Europa door de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten.

2.5.1 Specifieke doelstelling

Verbeteren van de effectiviteit en de inclusiviteit van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid door het ontwikkelen van sociale infrastructuur en het bevorderen van de sociale economie.

2.5.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

De structuren in het programmagebied op het gebied van de arbeidsmarkt zijn nog onvoldoende coherent voor een optimale ontwikkeling. Er is meer directe, vanzelfsprekende samenwerking nodig tussen burgers, overheidsinstellingen, bedrijven en kennisinstellingen om een toekomstbestendige arbeidsmarkt te bereiken. Zo zorgen demografische, technologische en klimaatgerelateerde ontwikkelingen voor steeds grotere uitdagingen voor de interregionale arbeidsmarkt. De centrale uitdaging is om structurele ‘mismatches’ in skills te reduceren en grensoverschrijdende overgangen tussen sectoren en beroepen te bevorderen. Hiervoor is het zaak om het aanpassingsvermogen van mensen en organisaties in het programmagebied te versterken en een ‘skills based’ en toekomstbestendige arbeidsmarkt te faciliteren. Bovendien zorgt dit voor een duurzame plek van mensen in het arbeidsproces en zo wordt bijgedragen aan meer diversiteit en inclusiviteit op het werk.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Grensoverschrijdende samenwerking en netwerkontwikkeling gericht op het verbeteren van de toegang tot de interregionale arbeidsmarkt.

- Duurzame samenwerkingsverbanden op meerdere niveaus om specifieke belemmeringen aan te pakken gericht op grensoverschrijdende inzetbaarheid, zoals de erkenning van vaardigheden en kwalificaties;
- Grensoverschrijdende coördinatie om nieuw talent aan te trekken en het ondersteunen van bij- en omscholing van het bestaande personeelsbestand;
- Het ontwikkelen en implementeren van informatievoorziening over grensoverschrijdende arbeidsmogelijkheden. Dit omvat ook arbeidsmarkt bemiddeling, het aanleren van cv-vaardigheden, digitalisering van arbeidsmarktdiensten en verdieping van het netwerk en de samenwerking tussen de verschillende belanghebbenden die vergelijkbare arbeidsmarktdiensten bieden.

Door grensoverschrijdende samenwerking en de ontwikkeling van een netwerk gericht op het verbeteren van de toegang tot de interregionale arbeidsmarkt worden de kansen aan beide kanten van de grens beter benut, wat de doeltreffendheid en inclusiviteit van de arbeidsmarkten ten goede komt.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan duurzame ontwikkeling (‘Do no significant harm’). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is

gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamanagement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrièrevrijheid).

2.5.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Einddoel (2029)
3	4.i	RCO 81	Deelnames aan gezamenlijke acties over de grenzen heen	aantal	160	3.205
3	4.i	RCO 87	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	aantal	2	45

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Einddoel (2029)	Bron
3	4.i	RCR 84	Interreg - Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken na voltooiing van het project	aantal	0	2020	36	GIS

2.5.4 Voornaamste doelgroepen

De maatregelen in specifiek doel 4.i zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen overheden en overige instituties in het programmagebied op het gebied van arbeidsmarkt in bredere zin. De aandacht gaat ook in de derde prioriteit uit naar het mkb in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. Ook de inwoners en overheden van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep. De derde prioriteit dient tevens ter ondersteuning en bevordering van de samenwerking en de activiteiten in het kader van de andere prioriteiten.

2.5.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.5.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico's en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinationaal pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

In dit deel van het programma, gericht op de werking van de grensoverschrijdende arbeidsmarkt en sociale voorzieningen daaromtrent, is subsidie meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opgehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.5.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.i	134 Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt	€ 11.813.733
3	EFRO	4.i		

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.i	01 subsidie	€ 11.813.733

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.i	33 geen territoriale toesplitsing	€ 11.813.733

2. Prioriteiten (BD4 – SD 4.ii)

2.6. Titel van de prioriteit

Prioriteit 3: Samenwerken aan een verbonden grensgebied

De derde prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling 4 conform verordening (EU) nr. 2021/1060, artikel 5: een socialer en inclusiever Europa door de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten.

2.6.1 Specifieke doelstelling

Verbeteren van gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren door het ontwikkelen van toegankelijke infrastructuur, onder meer door het vergroten van de veerkracht van onderwijs en opleiding op afstand en online.

2.6.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is van essentieel belang voor schoolverlaters en bedrijven en daarmee voor een goed functionerende economie. Uit de strategische analyse van de Duits-Nederlandse grensregio blijkt dat er nog steeds grensoverschrijdende belemmeringen zijn op het gebied van onderwijs. Denk aan verschillen in cultuur, taal en diploma en skills-erkenning. Daarom is het van belang om in het onderwijs in de grensregio blijvend aandacht te besteden aan studeren en werken over de grens en welke skills hier essentieel voor zijn. Dat geldt voor alle kennisniveaus en alle vormen van onderwijs en talentontwikkeling. Het verbeteren van de grensoverschrijdende opleidingsmogelijkheden (b.v. door de ontwikkeling van digitale hulpmiddelen) draagt zo bij aan een betere match tussen de kwaliteiten van de schoolverlaters en de (toenemende en zich veranderende) eisen van werkgevers.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Grensoverschrijdende samenwerking en netwerkontwikkeling gericht op het verbeteren van het onderwijsaanbod en grensoverschrijdende informatie-uitwisseling over kwalificaties op het gebied van opleiding.

- Verbetering van de grensoverschrijdende arbeidsmarktrelevantie van de onderwijs- en opleidingsstelsels;
- Vergemakkelijking van de aansluiting tussen onderwijs en werk en versterking van beroepsonderwijs- en beroepsopleidingssystemen en de kwaliteit ervan;
- Nieuwe mechanismen voor het anticiperen op vaardigheden, aanpassing van leerplannen en invoering en ontwikkeling van stelsels van stageplekken, waaronder stelsels voor duaal leren;
- Grensoverschrijdende onderwijsprogramma's en ontwikkeling van gedigitaliseerde tools en leermethoden. Dit omvat het creëren van uitwisseling tussen belanghebbenden zoals scholen, bedrijven en lokale overheden om programma's verder te ontwikkelen om studies, stages en leerlingplaatsen over de grenzen heen te bevorderen.

Door het onderwijsaanbod en de grensoverschrijdende informatie-uitwisseling over kwalificaties te verbeteren, kan het onderwijs in de grensregio zich beter richten op de specifieke kenmerken van de grensregio en daarmee de gelijke toegang tot alle diensten op het gebied van onderwijs bevorderen. De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan

duurzame ontwikkeling ('Do no significant harm'). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamanagement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrièrevrijheid).

2.6.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Einddoel (2029)
3	4.ii	RCO 81	Deelnames aan gezamenlijke acties over de grenzen heen	aantal	812	16.239
3	4.ii	RCO 87	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	aantal	3	60

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Einddoel (2029)	Bron
3	4.ii	RCR 84	Interreg - Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken na voltooiing van het project	aantal	0	2020	48	GIS

2.6.4 Voornaamste doelgroepen

De maatregelen in specifiek doel 4.ii zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen overheden en overige instituties in het programmagebied op het gebied van onderwijs in bredere zin. De aandacht gaat ook in de derde prioriteit uit naar het mkb in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. Ook de inwoners en overheden van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep. De derde prioriteit dient tevens ter ondersteuning en bevordering van de samenwerking en de activiteiten in het kader van de andere prioriteiten.

2.6.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik

voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.6.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico's en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinationaal pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

In dit deel van het programma, gericht op toegang tot onderwijs en arbeidsmarkt, is subsidie meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.6.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.ii	149 Ondersteuning voor basis- en secundair onderwijs (uitgezonderd infrastructuur)	€ 7.875.822
3	EFRO	4.ii	150 Ondersteuning voor tertiair onderwijs (uitgezonderd infrastructuur)	€ 5.906.867
3	EFRO	4.ii	151 Ondersteuning voor volwassenenonderwijs (uitgezonderd infrastructuur)	€ 1.968.956

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.ii	01 subsidie	€ 15.751.645

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.ii	33 geen territoriale toespitsing	€ 15.751.645

2. Prioriteiten (BD4 – SD 4.v)

2.7. Titel van de prioriteit

Prioriteit 3: Samenwerken aan een verbonden grensgebied

De derde prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling 4 conform verordening (EU) nr. 2021/1060, artikel 5: een socialer en inclusiever Europa door de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten.

2.7.1 Specifieke doelstelling

Garanderen van gelijke toegang tot gezondheidszorg en veerkrachtiger maken van gezondheidszorgstelsels, met inbegrip van eerstelijnszorg, en bevorderen van de overgang van institutionele zorg naar gezins- en gemeenschapsgebonden zorg.

2.7.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

Een grenzeloze gezondheidszorg biedt meer mogelijkheden en veiligheid voor alle inwoners van het programmagebied. Een geïntegreerd gezondheidssysteem, met bijpassende infrastructuur draagt bij aan het redden van levens, het verhogen van de kwaliteit van leven en het comfort van zorgbehoevenden. Denk aan grensoverschrijdende patiëntenbehandeling, uitwisseling van patiëntengegevens en elektronische recepten, en grensoverschrijdende samenwerking tussen zorgpersoneel. Het versterken van de veerkracht van gezondheidszorgstelsels is in het licht van de coronacrisis nog urgenter geworden. Grensoverschrijdende zorginitiatieven kunnen bijdragen aan het verlichten van de druk op de zorg. De richtlijn 2011/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2011 betreffende de toepassing van de rechten van patiënten bij grensoverschrijdende gezondheidszorg wordt hierbij gerespecteerd.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Grensoverschrijdende samenwerking rond de toegankelijkheid, doelmatigheid, innovatieve medische zorg, preventie, en kwaliteitsborging van gezondheidsstelsels.

- Ontwikkeling en implementatie van betere diagnostiek en effectievere hersteltherapieën;
- Duurzame samenwerking tussen diverse zorgdisciplines;
- Grensoverschrijdende capaciteitsplanning van personeel en apparatuur;
- Training nieuwe vaardigheden van zorgpersoneel.

Door grensoverschrijdende samenwerking rond toegankelijkheid, doelmatigheid, innovatieve medische zorg, preventie, en kwaliteitsborging van gezondheidsstelsels, wordt er gewerkt aan de verbetering van de gezondheidszorg in de grensregio, gericht op de grensregio en haar unieke elementen.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan duurzame ontwikkeling ('Do no significant harm'). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de

haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamangement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrière-vrijheid).

2.7.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Einddoel (2029)
3	4.iv	RCO 84	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten uitgevoerde proefprojecten	aantal	0	9
3	4.iv	RCO 87	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	aantal	2	45
3	4.iv	RCO 116	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	aantal	0	3

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Einddoel (2029)	Bron
3	4.iv	RCR 84	Interreg - Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken na voltooiing van het project	aantal	0	2020	36	GIS
3	4.iv	RCR 104	Interreg - Oplossingen ondernomen of opgeschaald door organisaties	aantal	0	2020	1	GIS

2.7.4 Voornaamste doelgroepen

De maatregelen in specifiek doel 4.v zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen overheden en overige instituties in het programmagebied op het gebied van gezondheidszorg in bredere zin. De aandacht gaat ook in de derde prioriteit uit naar het mkb in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. Ook de inwoners van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep. De derde prioriteit dient tevens ter ondersteuning en bevordering van de samenwerking en de activiteiten in het kader van de andere prioriteiten.

2.7.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.7.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico's en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinationalaal pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

In dit deel van het programma, dat zich richt op toegang tot (publieke) zorgvoorzieningen, is subsidie het meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opgehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.7.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.v	160 Maatregelen ter verbetering van de toegankelijkheid, doelmatigheid en veerkracht van gezondheidsstelsels (uitgezonderd infrastructuur)	€ 11.813.733
3	EFRO	4.v		

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.v	01 subsidie	€ 11.813.733

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.v	33 geen territoriale toespitsing	€ 11.813.733

2. Prioriteiten (BD – SD b)

2.8. Titel van de prioriteit

Prioriteit 4: Een Europa dichterbij bij de burger in het grensgebied

De vierde prioriteitsas omvat de Interreg specifieke beleidsdoelstelling conform verordening (EU) nr. 2021/1059, artikel 14 lid 4: een beter op samenwerking gebaseerd bestuur.

2.8.1 Specifieke doelstelling

Het verbeteren van de efficiëntie van het openbaar bestuur door het bevorderen van juridische en administratieve samenwerking en samenwerking tussen burgers, actoren uit het maatschappelijke middenveld en instellingen, met name met het oog op oplossingen voor juridische en andere obstakels in grensregio's.

2.8.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

In het Duits-Nederlandse programmagebied zijn er nog steeds obstakels die economische en sociale interactie over de grenzen heen belemmeren. Denk aan verschillen tussen wet- en regelgeving en geringe uitwisseling van administratieve informatie. Bovendien is de structurele bestuurlijke samenwerking nog relatief beperkt, waardoor er nog veel verbeterlagen zijn te maken rond de efficiëntie van het openbaar bestuur, overheidsinvesteringen en beleidsagenda's. Daarom is het van belang om te blijven inzetten op een sterke juridische en administratieve samenwerking over de grenzen heen. Dat brengt synergie- en schaalvoordelen met zich mee op alle niveaus, voor burgers, actoren uit het maatschappelijk middenveld, bedrijven en kennisinstellingen, van overheden tot burgers, van maatschappelijke instellingen tot mkb'ers.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Grensoverschrijdende juridische en administratieve samenwerking, grensoverschrijdende beleidsvorming, en samenwerking tussen overheden en overige (maatschappelijke) stakeholders.

- Analyse en onderzoek naar juridische en administratieve belemmeringen;
- Gezamenlijke strategieën en actieplannen met oplossingen voor juridische en bestuurlijke belemmeringen;
- Duurzame samenwerking op bestuurlijk en ambtelijk niveau in het kader van beleidsvorming en -uitvoering.

Verbeteren van een efficiënt openbaar bestuur begint, zeker in de grensregio, bij samenwerking en kennis van bijvoorbeeld de werkwijzen en gewoontes aan de andere kant van de grens. Door deze samenwerking kan verduidelijkt worden waar de juridische en andere belemmeringen in het programmagebied liggen en kan hier actief aan gewerkt worden.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan duurzame ontwikkeling ('Do no significant harm'). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende

meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamanagement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrièrevrijheid).

2.8.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Einddoel (2029)
4	Interreg.b	RCO 83	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Aantal	0	6
4	Interreg.b	RCO 87	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	Aantal	2	30

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Einddoel (2029)	Bron
4	Interreg.b	RCR 79	Gezamenlijke strategieën en actieplannen ondernomen door organisaties	aantal	0	2020	6	GIS
4	Interreg.b	RCR 82	Interreg - Grensoverschrijdende juridische of administratieve belemmeringen die zijn verminderd of opgelost	aantal	0	2020	6	GIS
4	Interreg.b	RCR 84	Interreg - Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken na voltooiing van het project	aantal	0	2020	24	GIS

2.8.4 Voornaamste doelgroepen

De maatregelen in specifiek doel ISO b zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen overheden en overige instituties in het programmagebied. Deze specifieke doelstelling is er met name op gericht een speelveld te creëren in het programmagebied, waar de grens zo onzichtbaar mogelijk wordt en alle belemmeringen zoveel mogelijk weggenomen worden. Om deze reden zijn overheden en (maatschappelijke) stakeholders de meest relevante doelgroepen binnen deze specifieke doelstelling. Maar de aandacht gaat ook in de vierde prioriteit uit naar het mkb in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. Ook de inwoners van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep.

2.8.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.8.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico's en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinationalaal pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

In dit deel van het programma, gericht op overheidsinstanties, burgers en maatschappij, is subsidie meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.8.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	BD Interreg.b	173 Verbetering van de institutionele capaciteit van overheidsinstanties en belanghebbenden bij de uitvoering van territoriale samenwerkingsprojecten en initiatieven in grensoverschrijdend, transnationaal, maritiem en interregionaal verband	€ 7.875.822
4	EFRO	BD Interreg.b		

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	BD Interreg.b	01 Subsidie	€ 7.875.822

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	BD Interreg.b	33 geen territoriale toespitsing	€ 7.875.822

2. Prioriteiten (Interreg BD – SD c)

2.9. Titel van de prioriteit

Prioriteit 4: Een Europa dichterbij bij de burger in het grensgebied

De vierde prioriteitsas omvat de Interreg specifieke beleidsdoelstelling conform verordening (EU) nr. 2021/1059, artikel 14 lid 4: een beter op samenwerking gebaseerd bestuur.

2.9.1 Specifieke doelstelling

Het opbouwen van wederzijds vertrouwen, met name door het aanmoedigen van people-to-people-acties.

2.9.2 Gerelateerde soorten acties en de bijdrage ervan aan die specifieke doelstelling

De mogelijkheden die Europa en Interreg bieden met de people-to-people activiteiten bieden een uitgelezen mogelijkheid om de inwoners van het programmagebied nader tot elkaar te laten komen en hiermee Europa dichterbij de burger te brengen. Door de ondersteuning van duizenden bottom-up initiatieven weerspiegelt het programma de brede diversiteit van grensoverschrijdende samenwerking in het programmagebied. Hierbij gaat onder andere ook speciale aandacht uit naar de energietransitie en klimaatadaptatie in het kader van de Europese Green Deal. Om burgers mee te nemen in deze transitie, is het noodzakelijk dat burgers zich meer betrokken voelen bij de grootschalige verduurzaming. Bovendien is het essentieel om dichtbij de burgers maatschappelijk draagvlak te creëren voor overheidsbeslissingen. Dit vraagt om meer bewustwording, burgerparticipatie en stimulering van bottom-up initiatieven zoals lokale energiegemeenschappen.

Hieronder volgt een overzicht van de actielijnen onder deze specifieke doelstelling met daarbij opsommingen van voorbeelden van type activiteiten. De genoemde voorbeelden zijn niet limitatief en enkel indicatief.

Actielijn 1: Grensoverschrijdende samenwerking en netwerkvorming tussen burgers, regionale en lokale organisaties en overheden

- Gezamenlijke strategieën en actieplannen gericht op laagdrempelige samenwerking en netwerkvorming tussen burgers, regionale en lokale organisaties en overheden;
- Informatiebijeenkomsten en buurt evenementen, culturele dagen en festivals, sportevenementen;
- Stimuleren van grensoverschrijdende bottom-up initiatieven onder andere gericht op leefbaarheid, cohesie, energietransitie en klimaatadaptatie;
- Grensoverschrijdende gezamenlijke benaderingen ter implementatie van effectieve klimaatmaatregelen evenals uitwisseling van lokale *best practices* op het gebied van leefbaarheid, cohesie, energietransitie en klimaatadaptatie, met inbegrip van bewustmaking.

Wanneer burgers, organisaties en overheden, aan beide kanten van de grens elkaar niet zien, niet kennen en nooit samenwerken, kan er geen vertrouwen opgebouwd worden. Vertrouwen wordt opgebouwd door het beleven van succesvolle samenwerking, ook op kleinere schaal middels onder andere people-to-people activiteiten.

De voorziene acties zijn in overeenstemming met het principe dat zij geen ernstige afbreuk doen aan duurzame ontwikkeling ('Do no significant harm'). Uit toetsing van de voorziene acties op dit principe is gebleken dat de acties vanwege hun aard géén significante negatieve impact op het milieu hebben. Bij de

selectie van projecten geldt dit als toetsingscriterium. Bij de selectie van projecten geldt ook het perspectief op duurzame instandhouding na de subsidieperiode als criterium, net als de grensoverschrijdende meerwaarde een uniform criterium is in het gehele programma. Dit wordt bij de toetsing van de aanvraag aan de hand van de geleverde informatie van de aanvrager evenals door specifieke onderzoeken over de haalbaarheid van deze informatie door het regionale programmamanagement geborgd. Daarnaast worden projecten uitsluitend geselecteerd wanneer zij in overeenstemming zijn met de horizontale beginselen, zoals geformuleerd in artikel 9 van de verordening met gemeenschappelijke bepalingen (Verordening [EU] 2021/1060) (naleving van de grondrechten, naleving van het Handvest van de grondrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, non-discriminatie en barrièrevrijheid).

2.9.3 Indicatoren

Tabel 2 – Outputindicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Mijlpaal (2024)	Einddoel (2029)
4	Interreg.c	RCO 81	Deelnames aan gezamenlijke grensoverschrijdende acties	aantal	812	16.239
4	Interreg.c	RCO 83	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	aantal	0	25
4	Interreg.c	RCO 87	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	aantal	6	120

Tabel 3 – Resultaat indicatoren

Prio	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Einddoel (2029)	Bron
4	Interreg.c	RCR 79	Gezamenlijke strategieën en actieplannen ondernomen door organisaties	aantal	0	2020	9	GIS
4	Interreg.c	RCR 84	Interreg - Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken na voltooiing van het project	aantal	0	2020	96	GIS

2.9.4 Voornaamste doelgroepen

De maatregelen in specifiek doel ISO c zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen burgers, overheden en overige instituties in het programmagebied. Maar de aandacht gaat ook in de vierde prioriteit uit naar het mkb in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. De inwoners van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep. Immers kan echte samenwerking niet ontstaan zonder kennis van en interesse in het buurland en zonder de juiste faciliteiten voor het opbouwen van grensoverschrijdende contacten en voor het wonen en werken over de grens.

2.9.5 Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied. Er is geen gebruik voorzien van territoriale uitvoeringsinstrumenten. Op basis van de ervaringen in eerdere programmaperiodes en vanuit de analyses door de partners, is hieraan geen behoefte.

2.9.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

In de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 is een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Conclusie toen was hiervan af te zien, vanwege de relatief grote risico's en relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen. In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is heroverwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument (FI) onder een multinationalaal pakket van wetten, regelgeving en vergunningen is uitermate complex. Daarbij komt dat een FI altijd uitgaat van één aanwijsbare leningnemer, wat niet strookt met grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma.

In dit deel van het programma, gericht op overheidsinstanties, burgers en maatschappij, is subsidie meest geëigend.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.9.7 Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

Tabel 4 – dimensie 1 – interventiegebied

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	BD Interreg.c	046 Steun voor entiteiten die diensten verrichten die bijdragen aan een koolstofarme economie en bestendigheid tegen klimaatverandering, met inbegrip van bewustmaking	€ 7.875.823
4	EFRO	BD Interreg.c	173 Verbetering van de institutionele capaciteit van overheidsinstanties en belanghebbenden bij de uitvoering van territoriale samenwerkingsprojecten en	€ 23.627.467

			initiatieven in grensoverschrijdend, transnationaal, maritiem en interregionaal verband	
--	--	--	---	--

Tabel 5 – dimensie 2 – financieringsvorm

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	BD Interreg.c	01 subsidie	€ 31.503.290

Tabel 6 – dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Nr. prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	BD Interreg.c	33 geen territoriale toespitsing	€ 31.503.290

3. Financieringsplan

3.1 Financiële toewijzingen per jaar

Tabel 7: Financiële toewijzing per jaar

Fonds	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
<i>ERDF (territorial cooperation goal)</i>	0	41,131,660	41,792,358	42,466,269	43,153,658	35,758,013	36,473,174	240.775.132
Totaal	0	41,131,660	41,792,358	42,466,269	43,153,658	35,758,013	36,473,174	240.775.132

3.2 Totale financiële toewijzing per fonds en nationale medefinanciering

Tabel 8: Financiële toewijzing per fonds en nationale cofinanciering

Beleidsdoelstelling nr.	Prioriteit	Fonds	Berekeningsgrondslag voor de EU-steun (totaal aan subsidiabele kosten of publieke bijdrage)	Bijdrage EU (a) = (a1) + (a2)	Indicatieve verdeling EU bijdrage		nationale bijdrage (b) = (c) + (d)	Indicatieve uitsplitsing nationale bijdrage		totaal (e) = (a) + (b)	Medefinancieringspercentage (f) = (a) ÷ (e)	Bijdrage van derde landen (ter informatie)
					zonder TB volgens artikel 27 lid 1 (a1)	Voor TB volgens art. 27 lid 1 (a2)		nationaal overheid (c)	nationaal particulier (d)			
1	Prioriteit 1	EFRO		108.348.809	101.260.570	7.088.239	101.260.570	60.756.342	40.504.228	209.609.379	51,7%	0
2	Prioriteit 2	EFRO		48.155.027	45.004.699	3.150.328	45.004.698	31.503.288	13.501.409	93.159.724	51,7%	0
4	Prioriteit 3	EFRO		42.135.648	39.379.111	2.756.537	39.379.111	35.441.199	3.937.911	81.514.758	51,7%	0
BD Interreg c	Prioriteit 4	EFRO		42.135.648	39.379.111	2.756.537	39.379.111	35.441.199	3.937.911	81.514.758	51,7%	0
	Totaal	EFRO		240.775.132,00	225.023.491	15.751.643	225.023.487	163.142.028	61.881.459	465.798.619	51,7%	0
	Totaal	EFRO		240.775.132,00	225.023.491	15.751.643	225.023.487	163.142.028	61.881.459	465.798.619	51,7%	0

4. Maatregel die is genomen om de relevante partners te betrekken bij de opstelling van het Interreg-programma en de rol van die programmapartners bij de uitvoering, de monitoring en de evaluatie

De voorbereiding van het Samenwerkingsprogramma Interreg VI-A 2021-2027

Het voorbereidingsproces voor het nieuwe Interreg-programma werd gekenmerkt door een principe van partnerschap waarbij de nationale en regionale actoren aan beide zijden van de grens bij het proces betrokken zijn. De voorbereidingsgroep, verantwoordelijk voor de afstemming alle aspecten van het nieuwe programma, bestaat uit een vertegenwoordiging van alle nationale en regionale partners (lidstaten en regio's) van het Interreg-programma. Om een efficiënt werkende groep te kunnen waarborgen, kwam men overeen de grootte van de groep beperkt te houden (zo mogelijk slechts één vertegenwoordiger per organisatie). Daarmee gepaard ging voor alle betrokkenen de verplichting om de processen en beslissingen van de voorbereidingsgroep enerzijds terug te koppelen met de afvaardigende organisatie, de relevante politiek vertegenwoordigers en de sociale partners, en anderzijds hun belangen mede in te brengen in de discussie van de voorbereidingsgroep.

In aanvulling op de overlegstructuur van de voorbereidingsgroep hebben regelmatig trilaterale gesprekken tussen de lidstaten/deelstaten plaatsgevonden. Vanzelfsprekend is de Commissie over de voortgang van dit proces regelmatig geïnformeerd en is er bij de ontwikkeling van het programma sprake geweest van een constructieve dialoog met de Commissie.

Het vraaggestuurd ontwerpen van het programma is bij de voorbereiding een belangrijk uitgangspunt geweest. Naast de genoemde afstemming tussen de regio's, de sectoren en de sociale partners in het kader van de voorbereidingsgroep wordt dit principe vormgegeven door de organisatie van twee grote stakeholderconferenties en een publieke consultatie. Met de bovenstaande processen en maatregelen wordt een concrete invulling gegeven aan het principe van partnerschap dat in artikel 17, lid 4 ETS en artikel 6 CPR door de EU-Commissie wordt beschreven.

Stakeholderconferenties

Na opstelling van de eerste thematische concepten zijn er twee stakeholderconferenties georganiseerd. Tijdens deze conferenties konden regionale actoren (onder andere lokale overheden, economische en sociale partners, maar ook veel mkb'ers) hun doelstellingen en wensen inbrengen. Een bijzondere nadruk lag hierbij op het bereiken van mkb'ers uit de grensregio. De stakeholders werden voor hun deelname gecontacteerd door middel van een uitnodiging op de website www.deutschland-nederland.eu, door het benaderen van partners uit het INTERREG V-programma en door middel van de identificatie van relevante personen en organisaties uit de netwerken van de verschillende Interreg-partners. Tijdens de stakeholderconferenties op 27 maart 2019 in Emmen (voor het Noordelijk deel van het programmagebied) en op 3 april 2019 in Kalkar (voor het Zuidelijk deel van het programmagebied) werd de voortgang van het voorbereidingsproces gepresenteerd en kregen stakeholders de kans om in workshops hun bijdrage te leveren aan de strategische oriëntatie van het programma. De resultaten van de stakeholderconferenties zijn gepubliceerd op de website www.deutschland-nederland.eu en vanzelfsprekend ook verwerkt in de hoofdstukken.

Publieke consultatie

Het definitieve programmaontwerp is op 29 oktober 2020 door de voorbereidingsgroep vastgesteld en vervolgens met alle relevante regionale en nationale actoren afgestemd. In het kader van de publieke consultatie in februari 2021 is het programma ter inzage gelegd, alsmede op het internet in digitale vorm ter beschikking gesteld. De consultatie van de verantwoordelijke overheden, de instanties voor milieubelangen en de economische- en sociale partners in de betreffende lidstaten vond daarnaast plaats door middel van de leden van de voorbereidingsgroep. Deze hebben regelmatig in hun gremia over de status van het programma verslag gedaan. De consultatie van stakeholders uit de regio's (onder andere het mkb) heeft plaatsgevonden tijdens de hiervoor beschreven stakeholderconferenties.

De publieke consultatie tenslotte is in de aangegeven gremia en door middel van publicaties bekend gemaakt. Hierbij zijn alle deelnemers aan de stakeholderconferenties nogmaals aangeschreven om hen expliciet op de inspraakmogelijkheden te wijzen. De reacties op de publieke consultaties worden meegenomen om tot een definitief ontwerp van het programma te komen.

Rol van de partners bij uitvoering, toezicht en evaluatie

Voor het beheer van het Interreg VI A-programma Deutschland-Nederland wordt een Comité van Toezicht opgericht. Het Comité van Toezicht is een gremium waarin de politieke vertegenwoordigers van alle Interreg-partners plaatshebben. Het Comité van Toezicht houdt toezicht op de uitvoering van het programma en controleert en stuurt eventueel de algemene strategie. Het vergewist zich ervan dat het programma effectief en volgens de voorschriften wordt uitgevoerd. Het Comité van Toezicht zal de besluitvorming over projecten delegeren aan stuurgroepen. Elke projectaanvraag wordt aan de betrokken Interreg-partners ter advisering en besluitvorming voorgelegd. Bij de Interreg-partners gaat het voor een groot deel om door eigen parlementen of vergelijkbare, democratisch gelegitimeerde gremia gedragen organisaties en instanties (in deze gremia zijn economische en sociale partners en organisaties voor milieubelangen vertegenwoordigd). Op deze manier worden alle partners ter plaatse, inclusief de lokale economische en sociale partners en overige relevante instanties, betrokken bij de uitvoering van het programma. Deze werkwijze komt overeen met Art. 10, lid 2 van Verordening (EU) nr. 240/2014 (gedragscode inzake partnerschap in het kader van de Europese structuur- en investeringsfondsen). Deze werkwijze is in overeenstemming met de horizontale beginselen (duurzame ontwikkeling, gendergelijkheid, gelijke kansen en gelijke behandeling) zoals geformuleerd in artikel 9 van Verordening (EU) 2021/1060. Deze aspecten worden structureel meegenomen in de monitoring- en evaluatieprocedures. De lidstaten betrekken de relevante partners bij de voorbereidingen van het Comité van Toezicht, voornamelijk door deel te nemen aan de in de lidstaten georganiseerde coördinatiecomités op nationaal niveau. Voorbeelden in Nederland zijn de nationale Sociaal-Economische Raad (SER) en de provinciale Sociaal-Economische Raden.

De Nederlands-Duitse 'openbaar lichamen (Euregio's) zijn in lijn met het partnerschapsprincipe eveneens lid van het Comité van Toezicht. Via de gremia van de Euregio's worden op lokaal niveau relevante partners (bijv. steden en gemeenten, lokale economische en sociale partners en overige relevante instanties) geadresseerd.

Het vraaggestuurde karakter is niet alleen in de totstandkoming maar ook in de uitvoering van het Interreg-programma leidend. Met verschillende communicatiemaatregelen worden potentiële

(nieuwe) projectpartners op de mogelijkheden van het Interreg-programma geweest. Vervolgens worden deze partners door de regionale programmamanagements ondersteund in het opstellen van hun projectaanvragen en in hun zoektocht naar geschikte organisaties om mee samen te werken, zowel nationaal als grensoverschrijdend. De drempel voor het indienen van projecten is hierdoor niet hoog en wordt door de uitvoering van de projecten / fondsen voor kleinere organisaties nog verder verlaagd.

Tenslotte zijn de Interreg-partners, in het Comité van Toezicht, en andere gremia, intensief betrokken bij de monitoring en evaluatie van het Interreg VI-programma. Voor evaluatie wordt bij aanvang van het programma door het Comité van Toezicht een evaluatieplan vastgesteld, waarin de verschillende stappen met betrekking tot de monitoring van de voortgang van het programma worden beschreven. Vanzelfsprekend hebben alle Interreg-partners toegang tot het online monitoringsysteem zodat zij de actuele voortgang van het programma te allen tijde zelf kunnen bekijken.

Strategische milieubeoordeling-screening (SMB-screening)

In het kader van het samenwerkingsprogramma 2021-2027 is een SMB-screening verricht (zie bijlage). Conclusie van de screening is dat het programma niet valt onder het toepassingsbereik van richtlijn 2001/42/EG. Het screening-besluit is openbaar toegankelijk gemaakt via de website www.deutschland-nederland.eu.

Wanneer binnen het programma toch projecten worden ontwikkeld die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben, worden afzonderlijke screenings uitgevoerd om na te gaan hoe milieuaspecten in het project kunnen worden geïntegreerd. Hoogstwaarschijnlijk zal dit gebeuren in de vorm van een milieueffectrapportage (MER).

Europese initiatieven

De programmapartners volgen en ondersteunen de Europese initiatieven. Zo hebben de partners kennis genomen van het initiatief 'Een nieuw Europees Bauhaus', hier zal bij de uitvoering van het programma op passende wijze aandacht aan besteed worden.

Tevens zullen bij de uitvoering van het programma alle instanties die taken van de managementautoriteit uitvoeren strategisch gebruik van openbare aanbestedingen ter ondersteuning van strategische doelen (inclusief professionaliseringsinspanningen om institutionele capaciteitstekorten op te heffen) bevorderen. De begunstigden moeten worden aangemoedigd meer aandacht te besteden aan de criteria met betrekking tot de kwaliteit en de levenscycluskosten. Voor zover mogelijk dienen ecologische (bijv. criteria voor de milieubewuste gunning van overheidsopdrachten) en sociale aspecten evenals innovatieprikkelers in openbare aanbestedingsprocedures te worden meegenomen.

5. Aanpak van de communicatie en zichtbaarheid met betrekking tot het Interreg-programma (de doelstellingen, het doelpubliek, de communicatiekanalen, inclusief de communicatieactiviteiten op sociale media, indien nodig, de geplande begroting en de toepasselijke indicatoren voor monitoring en evaluatie)

Doelstellingen

1. Ontwikkeling en uitvoering van en communicatie over grensoverschrijdende projecten
 - a. Interesse in de subsidiemogelijkheden van het Interreg-programma wekken bij (nieuwe) potentiële begunstigden
 - b. Ondersteuning en begeleiding van de begunstigden in alle projectfasen (door het verstrekken van begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke informatie) en bij de communicatie van projectresultaten (voor het grote publiek en de relevante sectoren van het project)
 - c. Gerichte centrale communicatie van projectactiviteiten en -resultaten
2. Informatie over de mogelijkheden en de toegevoegde waarde van EU-financiering
 - a. Vergroting van de bekendheid en de zichtbaarheid van het subsidieprogramma door informatie aan het publiek over de activiteiten en resultaten van het programma
 - b. Overbrengen van een positief beeld van Europa
 - c. Strategische positionering van het programma door gerichte communicatie over de successen (effecten en resultaten) van het programma naar besluitvormers binnen en buiten het programma

Doelgroepen

- Potentiële projectpartners (begunstigden)
- Leadpartners en partners
- Bestuurders en ambtenaren (binnen en buiten het programma)
- Medewerkers van de programma-instanties
- Een zo breed mogelijk publiek (in het programmagebied)
- Andere Interreg/nationale subsidieprogramma's

Communicatiekanalen

Online-communicatie

Informatie over financieringsmogelijkheden en projectresultaten moet in toenemende mate via online publicaties worden verstrekt en aan de betreffende doelgroep worden aangeboden. De focus ligt op de verdere uitbouw en ontwikkeling van de programmawebste. Deze vorm van communicatie is vooral gericht op gebruikers van mobiele apparaten en internetgebruikers in het algemeen (jongere generaties).

Zodra beide lidstaten voldoen aan de verplichting van communicatie met de burgers van de Unie over de rol en de verwezenlijkingen van de fondsen via een centrale website die toegang geeft tot alle

programma's waar die lidstaat bij betrokken is (art. 46 (EU) 2021/1060), neemt het programma een verwijzing naar deze websites over op haar eigen website. Tevens zal het programma communicatieactiviteiten over acties van strategisch belang organiseren, in overeenstemming met de verordeningen.

Social media

De integratie van sociale media speelt een belangrijke rol in de online-communicatie. Hiervoor zijn onafhankelijke programma-accounts ingericht op sociale media-kanalen zoals LinkedIn, Facebook, Twitter en YouTube, die verder gebruikt en uitgebreid zullen worden. Alle accounts worden gebruikt voor zowel de Nederlandse als de Duitse doelgroep, waarbij Facebook meer bereik genereert onder Duitse gebruikers en Twitter onder Nederlandse gebruikers.

(Openbare) Evenementen

Persoonlijke contacten zijn bijzonder waardevol. Er moeten om die reden vanuit het programma regelmatig (project-)evenementen over relevante thematische sectoren worden georganiseerd. Deelname aan andere Europese evenementen wordt ook aanbevolen. De doelgroep kan hier geografisch of per onderwerp worden bepaald.

Publicaties in drukvorm

Voor een succesvolle externe communicatie van het subsidieprogramma zijn nog steeds gedrukte publicaties nodig. Deze vorm van communicatie richt zich zowel op het oudere publiek als op lezers van kranten, tijdschriften of bezoekers van evenementen. Alle publicaties zullen ook in digitale en laagdrempelige vorm op de website van het programma beschikbaar worden gesteld.

Netwerkcommunicatie

Ook in de "Interreg-wereld" zijn professionele contacten essentieel. Het Interreg-programma Deutschland-Nederland maakt hiervoor gebruik van regelmatige netwerkevenementen/bijeenkomsten.

Geplande begroting

Er moet een passend communicatiebudget beschikbaar zijn voor de in de communicatiestrategie vastgestelde communicatieactiviteiten.

Bij het Gemeenschappelijk Interreg Secretariaat wordt een post van een PR-coördinator (1 FTE) gecreëerd. De personeelskosten voor deze post bedragen 581.532 euro.

Budget „overige kosten“

Maatregelen	Totaal
Programma-brede informatiebijeenkomsten, workshops en verdere bijeenkomsten	€ 140.000
Herinrichten en het beheer van de programmawebste	€ 35.000
Samenstellen van gedrukte en digitale publicaties over het programma	€ 30.000

Verdere communicatieactiviteiten op programmaniveau (campagnes, gadgets etc.)	€ 45.000
Informatiebijeenkomst op regionaal niveau	€ 140.000
Activiteiten RPM's	€426.000
Totale kosten PR & communicatie	€ 816.000

Dit resulteert in een geraamd totaalbedrag van € 1.397.532 voor de uitvoering van de communicatiestrategie tussen 1.1.2023 en 31.12.2029.

Monitoring en evaluatie

Om de doelstellingen te kunnen monitoren en evalueren, moeten er indicatoren worden vastgesteld aan de hand waarvan het succes van het programma en de uitgevoerde communicatieactiviteiten kan worden gemeten. Deze indicatoren moeten worden ontleend aan de jaarlijkse communicatieplannen, die ook als informatie voor de Europese Commissie en het Comité van Toezicht dienen:

- Aantal adviesgesprekken
- Aantal regionale evenementen
- Aantal communicatieactiviteiten op social media kanalen (posts, delen, uploads)
- Aantal publiek toegankelijke evenementen
- Aantal volgers op social media
- Aantal bezoekers van de programmawebste
- Aantal informatieve evenementen georganiseerd door het programma

6. Indicatie van de steun aan kleinschalige projecten, met inbegrip van kleine projecten in het kader van fondsen voor kleinschalige projecten

De programmapartners zijn voornemens op basis van artikel 25 Verordening (EU) 2021/1059 fonds of fondsen voor kleinschalige projecten in te richten. Deze inrichting zal naar mogelijk gemaakt worden in alle prioriteiten en specifieke doelstellingen plaatsvinden. De exacte inrichting wordt gedurende de programmaperiode nader bepaald, op basis van behoeften die worden onderzocht.

In de eerste plaats dient dit instrument in de prioriteiten 1 en 2 ter ondersteuning van ondernemingen met bedragen onder €100.000. Daartoe worden de eindontvangers na behoeftenanalyse geselecteerd. Hiervoor kunnen ook andere instrumenten ingezet worden.

Bovendien kunnen in prioriteit 3 en 4 kleinschalige projecten worden ondersteund die een uitgelezen mogelijkheid voor vele doelgroepen, zoals burgers, regionale en lokale organisaties en overheden, om op een kleinschalige manier grensoverschrijdend samen te werken. Deze projecten richten zich inhoudelijk met name op sociale aspecten van grensoverschrijdende samenwerking en hebben als overkoepelend doel de barrièrewerking van de grens te verminderen.

7. Uitvoeringsbepalingen

7.1. Programma-autoriteiten

Tabel 9: Programma-autoriteiten

Programma-autoriteiten	Naam van de instelling	Naam van de contactpersoon	E-mail
Managementautoriteit	MWIDE NRW	Frau Meisel	verwaltungsbehoerde@deutschland-nederland.eu
Auditautoriteit	Finanzministerium NRW	Herr Emler	ruediger.emler@fm.nrw.de
Instantie waaraan de Commissie de betalingen verricht	Certificeringsautoriteit (EUREGIO)	Frau Seidel	bbca@euregio.eu

7.2. Procedure voor het instellen van het gemeenschappelijk secretariaat

Voor de administratieve ondersteuning van de managementautoriteit, van het Comité van Toezicht (Verordening (EU) nr. 2021/1060, art. 75), voor de coördinatie van de eerstelijnscontrole alsmede voor de uitvoering van alle andere technisch-administratieve taken die betrekking hebben op het programma langs de Nederlands-Duitse grens als geheel wordt, net als in de programmaperiode 2014-2020 en voorgaande periodes, gebruik gemaakt van een Gemeenschappelijk Secretariaat. De taken van het secretariaat worden door middel van de door alle partners te ondertekenen Interreg-overeenkomst toegewezen aan het openbaar lichaam Euregio Rijn-Waal. Het secretariaat wordt bezet met personeel uit beide lidstaten.

Het Gemeenschappelijk Secretariaat voert technisch-administratieve taken in overeenstemming met de eisen van de Europese Commissie en van de ministeries van economische zaken van Nederland, van de deelstaat Nordrhein-Westfalen, en van het Niedersächsische Ministerium für Bundes- und Europaangelegenheiten uit. Het Secretariaat heeft de volgende taken:

- ondersteuning van de Interreg-partners
- communicatie met de Europese Commissie
- voorbereiding en afwikkeling van de vergaderingen van het Comité van Toezicht
- monitoring, evaluatie en verslaglegging
- procesverantwoordelijk voor de voorbereiding en afwikkeling van het afstemmingsgremium
- voorlichting en communicatie
- maatregelen ten behoeve van kwaliteitsmanagement / afstemming met de regionale programmamanagements
- evaluatie van het lopende Interreg-programma (kennis- en competentie-centrum)
- afzonderlijke vragen en bijscholing
- coördinatie First Level Control
- begeleiding focusthema's
- secretariële verificatie projectaanvragen

Vanwege de vergelijkbare werkzaamheden in de programmaperiode 2014-2020 kan voor het Interreg VI-programma gebruik gemaakt worden van de reeds bestaande kennis en expertise binnen het Secretariaat.

7.3. Verdeling van de aansprakelijkheden onder de deelnemende lidstaten en, indien van toepassing, derde landen, partnerlanden en LGO's, in het geval van financiële correcties die door de beheerautoriteit of de Commissie worden opgelegd

In overeenstemming met verordening (EU) nr. 2021/1059, art. 51 wordt de EFRO-steun voor het samenwerkingsprogramma op één enkele rekening zonder nationale subrekeningen betaald. In overeenstemming met verordening (EU) nr. 2021/1059, art. 52 geldt het volgende: De managementautoriteit zorgt ervoor dat elk bedrag dat als gevolg van een onregelmatigheid onverschuldigd is betaald, wordt teruggevorderd van eerstverantwoordelijke begunstigde (lead partner). De overige partners betalen onverschuldigd betaalde bedragen terug aan de lead partner, zoals vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst.

Als de managementautoriteit er niet in slaagt terugbetaling van de lead partner te verkrijgen, betaalt de lidstaat op wiens grondgebied de betrokken lead partner gevestigd is of, in het geval van een EGTS of een vergelijkbare grensoverschrijdende organisatie, geregistreerd is, het onverschuldigd aan de lead partner betaalde bedrag terug aan de managementautoriteit.

De managementautoriteit is verantwoordelijk voor de terugbetaling van de desbetreffende bedragen aan de algemene begroting van de Unie overeenkomstig de verdeling van de aansprakelijkheden onder de deelnemende lidstaten. De lidstaat, op wiens grondgebied de betrokken lead partner gevestigd is of, in het geval van een EGTS of een vergelijkbare grensoverschrijdende organisatie, geregistreerd is, is aansprakelijk.

8. Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering

Tabel 10: Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering

Beoogd gebruik van de artikelen 94 en 95	Ja	Neen
Vanaf de goedkeuring zal in het kader van het programma gebruik worden gemaakt van de vergoeding van de Uniebijdrage op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages per prioriteit overeenkomstig artikel 94 van de GB-verordening (zo ja, vul aanhangsel 1 in)	☐	☒
Vanaf de goedkeuring zal in het kader van het programma gebruik worden gemaakt van de vergoeding van de Uniebijdrage op basis van financiering die niet gekoppeld is aan kosten overeenkomstig artikel 95 van de GB-verordening (zo ja, vul aanhangsel 2 in)	☐	☒

Kaart 1: Kaart van het programmagebied

Aanhangsel 1: Uniebijdrage op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages

Niet van toepassing

Aanhangsel 2: Uniebijdrage op basis van financiering die niet gekoppeld is aan kosten

Niet van toepassing

Aanhangsel 3: Lijst met geplande concrete acties van strategisch belang met een tijdschema

In de uitvoeringsperiode van het programma tot en met 2029 zet het programma minimaal negen strategische projecten in de schijnwerpers; minimaal één per specifieke doelstelling.

Onder strategische projecten verstaan wij projecten die bijdragen aan het versterken van de grensregionale kracht op het gebied van de gekozen doelstellingen.

Criteria die we hanteren voor het bepalen van de projecten van strategisch belang zijn:

- De projecten komen tot stand in partnerschap en kennen een relevant consortium,
- De projecten leveren een significante bijdrage aan de resultaat- en outputindicatoren van het programma en kennen een substantiële omvang (TSK minimaal € 1.000.000),
- De projecten leveren zichtbare maatschappelijke impact,
- De projecten zijn een toonbeeld van samenwerking met een brede doelgroep in en tussen regio's binnen het programmagebied.

Bij zichtbare maatschappelijke impact kan bijvoorbeeld gedacht worden aan directe toepassing van oplossingen, betrokkenheid van gebruikersgroepen of burgers, tastbare faciliteiten voor het grensoverschrijdend samenwerken die ook zichtbaar kunnen worden gemaakt in de communicatie over het project.

Wij verwachten in de periode 2023-2027 jaarlijks twee projecten van strategisch belang te kunnen aanwijzen, in totaal in ieder geval voor elke specifieke doelstelling één project. Zo mogelijk kunnen we in de jaren 2028-2029 nog aanvullende strategische projecten aanwijzen. De selectie van de strategische projecten zal plaatsvinden in afstemming met de programmapartners.

De verordening van de EC beschrijft het belang van communicatie over strategisch belangrijke en financieel omvangrijke projecten. Daarin benoemt zij ook expliciet een rol voor de begunstigden. Uitgangspunt binnen het programma is dat het Gemeenschappelijk secretariaat, de programmapartners en begunstigden samen optrekken bij communicatie over deze projecten. Inzet van de communicatiekanalen van het secretariaat én van de begunstigde(n) maken de boodschap krachtiger. Omdat het in het programma veelal over complexe en vaak abstracte vraagstukken gaat, is storytelling een heel geschikte manier om het belang van deze innovaties op een begrijpelijke manier te delen.

Communicatie over projecten van strategisch belang start na de aanwijzing als zodanig. Het streven is deze aanwijzing spoedig na de verlening van subsidie te doen. De communicatie wordt geïntensiveerd zodra een project in uitvoering komt en zichzelf bewijst als project van strategisch belang. Communicatie loopt via de kanalen van het Secretariaat, de betrokken programmapartners en de begunstigde(n). Deze projecten worden in de beschikbare kanalen extra uitgelicht met als doel ze maatschappelijk te profileren en daarmee bij de publieke doelgroepen de zichtbaarheid te vergroten van de Europese steun en toegevoegde waarde van Europese regionale programma's.